

KIRGIZİSTAN ÜLKE RAPORU

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

Ocak 2026

1. GENEL BİLGİLER.....	3
1.1.Künye.....	3
1.2.Coğrafi Konumu ve İklimi.....	3
1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	4
1.4. Siyasi ve İdari Yapı.....	5
1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	5
2.GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
2.1.Temel Ekonomik Göstergeler.....	6
2.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar.....	7
2.2.1.Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü.....	7
2.2.2.Ülkedeki Serbest Bölgeler.....	7
2.2.3.Ülkede İş Kurma Mevzuatı.....	8
3. SEKTÖRLER.....	9
3.1.Tarım.....	9
3.1.1. Tohumculuk.....	11
3.1.2.Hayvancılık.....	12
3.1.3.Balıkçılık.....	12
3.2. Sanayi.....	13
3.3.Madencilik ve Metalürji.....	13
3.4. İnşaat	14
3.5. Bankacılık.....	14
3.6.Petrol ve Doğalgaz	15
3.7.Enerji	15
3.8.Ulaşım ve Telekomünikasyon.....	15
3.9.Turizm.....	16
4.TİCARET.....	16
4.1.Genel Durum.....	16
4.2.Türkiye ile Ticaret.....	19
4.2.1.Genel Durum.....	19
4.2.2. İki Ülke Arasında Anlaşma ve Protokoller.....	22
4.2.3.Türkiye-Kırgızistan Yatırım İlişkileri.....	22
4.2.4. İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar.....	22
4.3. Dış Ticaret Politikası Ve Uygulamaları.....	23
4.3.1.Tarife ve Diğer Vergiler.....	23
4.3.2. Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar	26
4.3.3.Teknik Engeller.....	27
5.PAZAR DURUMU	27
5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yanları ile Fırsatlar ve Tehditler	27
5.2.Dağıtım Kanalları.....	28
5.3. Tüketici Tercihleri.....	28
5.4.Ambalaj, Paketleme Ve Etiketleme.....	29
5.5.Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları.....	29
5.6.İş Adamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	29
5.7. Yatırım Ortamı.....	31

1.GENEL BİLGİLER

1.1.Künye

Resmi Adı	Kırgız Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Parlamente Cumhuriyet
Nüfus	7.227.000 (IMF, 2025 Tahmini)
Dil	Kırgızca (resmi dil), Özbekçe, Rusça
Başlıca Şehirleri	Bişkek, Batken (Batken), Çuy (Tokmok), Calal-Abad (Celal-Abad),Narın (Narın), Oş (Oş), Talas (Talas),Issık-Göl (Karakol)
Etnik Yapı	Kırgız %73, Özbek %15, Rus %6, Diğer %6
Başkent	Bişkek
Bağımsızlık Tarihi	31 Ağustos 1991
Sınır Komşuları:	Kuzeyde Kazakistan, batıda Özbekistan, güneybatıda Tacikistan ve güneydoğuda Çin'dir.
Yüzölçümü	198.500 km ²
GSYİH (Cari, milyar ABD \$)	20.160 (IMF, 2025 Tahmini)
KBGSYİH (\$)	2.790 (IMF, 2025 Tahmini)
Büyüme Oranı (%)	8 (IMF, 2025 Tahmini)
Devlet Başkanı	Sadık CAPAROV
Para Birimi	Kırgızistan Somu (KGS) (1 KGS = Yaklaşık 0,50 TL)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi (AAOK), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Şanhay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Ortak Güvenlik Anlaşması Örgütü (OGAÖ), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA), Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (EİT), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Avrasya Ekonomik Birliği (AveB), Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO), Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü (UNIDO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Uluslararası Enerji Ajansı, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı, BM Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP), Dünya Bankası, IMF, Avrupa Kalkınma ve İmar Bankası (EBRD), Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), İslam Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Bağlantısızlar Örgütü (gözlemci), Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi

1.2.Coğrafi Konum ve İklim

Kırgızistan, Orta Asya'nın kuzeydoğusunda yer almakta olup 199.951 km² yüzölçümüne sahiptir. Ülke yüzölçümünün %4,4'ü sularla kaplıdır; arazi kullanımının %54,1'i tarım alanı, %5,3'ü ormanlık

alan, %36,2'si ise diğer arazi türlerinden oluşmaktadır. Toplam sınır uzunluğu 3.878 km'dir ve ülkenin denize kıyısı bulunmamaktadır.

Ülkenin kuzey-güney uzunluğu 454 km, doğu-batı uzunluğu ise 925 km'dir. Kırgızistan, derin vadiler ve yüksek dağ sıralarının hâkim olduğu dağlık bir topoğrafyaya sahiptir. Ortalama rakım 2.750 m olup, en yüksek nokta 7.439 m ile Pobeda Tepesi, en alçak nokta ise 132 m ile Kara Darya'dır. Toplam alanın %94'ünden fazlası 1.000 m'nin, yaklaşık %40'ı ise 3.000 m'nin üzerindedir. Nüfusun büyük bölümü 1.800 m'nin üzerinde yaşamaktadır.

Tanrı Dağları'nın yaklaşık üçte ikisi Kırgızistan sınırları içinde yer almaktadır. Bu dağ sistemi doğu, batı, kuzey, güney ve orta kesimler olarak sınıflandırılmaktadır. Orta kesimde yer alan Terskey Ala Dağı, Kırgız Sırtları ve Akşırak Kuyluğu ile Güney İngilçek Buzulu, dağcılık açısından öne çıkmaktadır. Güney İngilçek Buzulu, 62 km uzunluğu ile dünyanın en büyük buzullarından biridir. Bölgede çok sayıda 5.000 m üzeri zirve bulunmakta olup, Kırgızistan Orta Asya'nın en dağlık ülkelerinden biri konumundadır.

Kırgızistan'ın güneyinde yer alan Pamir Dağları'nda iklim, Tanrı Dağları'na benzer olmakla birlikte daha kuru ve durağandır. Zaalaya, Türkistan ve Alay Dağları da önemli dağcılık alanlarıdır.

Ülkede yaklaşık 40.000 dere ve akarsu bulunmaktadır. Başlıca nehirler Narın, Çuy ve Çatkal'dır. Kırgızistan'da 1.923 göl yer almakta olup bunların en büyüğü ve en önemlisi **Issık Göl**'dür. Issık Göl, Dünyanın en büyük dağ göllerinden biri olup, hafif tuzlu yapısı sayesinde kış aylarında donmaz ve çevresinin iklimini yumuşatır. Yaz aylarında serin ve düşük nemli yapısıyla önemli bir turizm merkezidir.

Kırgızistan karasal iklim özellikleri göstermektedir. Kışlar soğuk, yazlar sıcak geçmekte; en soğuk ay olan ocakta ortalama sıcaklık -6 °C'ye kadar düşmektedir. Bitki örtüsü; orman, bozkır, çayır ve su bitkilerinden oluşmakta olup çam, ceviz, huş, akağaç ve kavak yaygın türlerdir. Güneybatı Tanrı Dağları'ndaki ceviz ormanları özel bir öneme sahiptir.

1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre

Bağımsızlık öncesi dönemde altın, kömür, uranyum ve antimon Kırgız Cumhuriyeti'nin madencilik sektörüne damgasını vurmuştur. Kırgızistan'da çok sayıda altın maden yatağı bulunmaktadır. Halihazırda, işletilen en büyük altın maden yatakları: Kumtor (104 tondan fazla altın rezervi bulunmaktadır), Ceruy ve Taldı-Bulak-Levoberejniy, Makmal, Bozumçak, Iştamberdı, Unkur-Taş, Tereksay'dır.

1996 yılında Tien Şan dağlarında Kumtor altın madeninin faaliyete geçmesiyle altın üretimi toplam sanayi üretiminin %40'ına ulaşmıştır. Mevcut rezervlerle Kumtor altın madeninin mevcut rezervler çerçevesinde orta vadede faaliyetine devam etmesi öngörülmektedir. Kumtor Başkent Bişkek'in 350 kilometre güney doğusunda ve Çin sınırına 60 kilometre mesafede bulunmaktadır. Maden bugüne kadar yaklaşık 304 ton altın üretmiştir.

Altın madenciliği dışında madencilik sektörü gelişmemiştir. Özellikle kömür madenciliğinde yatırım yetersizliği gözlemlenmekte ve bu alandaki faaliyetler esas olarak devlet eliyle yürütülmektedir.

Uranyum madenciliği Minkuş, Aktuz, Kajısay ve Maylısu bölgelerinde verim düşüklüğü nedeniyle durmuş bulunmaktadır.

Diğer bölge ülkeleriyle karşılaştırıldığında, Kırgız Cumhuriyeti'nde petrol ve doğalgazın ekonomiye katkısı göz ardı edilebilir bir seviyede bulunmaktadır. 2020 yılında 1 bin varil/gün'lük ham petrol üretimi ile 116 ülke arasında 109. sıradadır. Ülkenin 2020 yılında ise 1 milyar feet³'lük doğalgaz üretimi gerçekleşmiştir. Kömür ve linyit üretimi ise 2,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

1.4.Siyasi ve İdari Yapı

Kırgız Cumhuriyeti'nde yasama yetkisi, **Cogorku Keneş** (Kırgız Cumhuriyeti Büyük Meclisi) tarafından kullanılmaktadır. Parlamento, daimî faaliyet gösteren ve parti sistemine dayalı olarak seçilen toplam 90 milletvekilinden oluşmaktadır. Milletvekili seçimleri beş yılda bir yapılmakta olup, 25 yaşını doldurmuş ve seçilme yeterliliğine sahip Kırgız Cumhuriyeti vatandaşları aday olabilmektedir. Seçimlerde partiler için %0,5 oranında bölgesel baraj uygulanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri de beş yılda bir yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı aday olabilmek için; 35 yaşından büyük, 65 yaşından küçük olmak, Kırgızca bilmek, en az 15 yıl ülkede ikamet etmiş olmak ve en az 50.000 seçmenin imzasını toplamak gerekmektedir. Seçimler iki turlu olup, ilk turda geçerli oyların %50'sinden fazlasını alan aday seçilmektedir. Bu çoğunluğun sağlanamaması hâlinde, en çok oy alan iki aday ikinci tura katılmakta ve bu turda çoğunluğu sağlayan aday Cumhurbaşkanı seçilmektedir.

Anayasa uyarınca yasalar Büyük Meclis'e sunulmakta, Meclis tarafından kabul edilen yasalar bir ay içinde Cumhurbaşkanı'nın onayına gönderilmektedir. Yürütme yetkisi hükümet tarafından kullanılmakla birlikte, anayasal sistem Cumhurbaşkanına yürütme üzerinde belirleyici bir rol tanımaktadır.

Hükümet; başbakan, başbakan yardımcıları ve 14 bakandan oluşan Bakanlar Kurulu tarafından yönetilmektedir. Başbakan, Büyük Meclis'in onayıyla Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Yürütme organları; bakanlıklar, devlet hizmet başkanlıkları ve devlet ajansları şeklinde örgütlenmiştir. Anayasa, yasama ve denetim yetkileri dışında kalan tüm devlet yönetimi konularında hükümete karar alma yetkisi tanımaktadır.

Cumhurbaşkanı, devlet organlarının koordinatörü konumunda olup geniş anayasal yetkilere sahiptir. Bu kapsamda; devletin egemenliği ve bütünlüğünü korumaya yönelik tedbirleri almak, iç ve dış politikayı belirlemek, savunma ve güvenlik politikalarını yürütmek, hükümet yapısını ve üyelerini belirlemek, başbakanı Parlamento teklifi üzerine onaylamak, hükümetin istifasına ilişkin kararları almak ve üst düzey idari yöneticileri atamak Cumhurbaşkanının yetkileri arasındadır. Ayrıca kararname çıkarma, değiştirme ve iptal etme yetkileri sayesinde Cumhurbaşkanı, yürütmenin nihai karar mercii niteliğini korumaktadır.

İdari olarak ülke, başkent ve yedi ilden oluşmaktadır. **Bişkek** özel statüye sahiptir. İller; Çuy, Issık Göl, Narın, Talas, Celalabad, Oş ve Batken'dir.

1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı

2024 yılında 7 milyon kişi ile dünyada 100. sırada yer alan Kırgızistan nüfusunun 2030 yılında 8 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir.

Nüfusun 1,3 milyonu Başkent Bişkek'te yaşamaktadır.

Nüfusun yaşlara göre dağılımı:

0-14 yaş: 30.39% (erkek 930,455/kadın 882,137)

15-24 yaş: 15.7% (erkek 475,915/kadın 460,604)

25-54 yaş: 40.02% (erkek 1,172,719/kadın 1,214,624)

55-64 yaş: 8.09% (erkek 210,994/kadın 271,480)

65 yaş ve üstü: 5.8% (erkek 132,134/kadın 213,835) (2020 tahmin)

IMF verilerine göre, Kırgızistan'da işsizlik oranının orta vadede %4 seviyelerinde seyretmesi beklenmektedir.

2.GENEL EKONOMİK DURUM

Kırgızistan, büyük ölçüde altın ihracatına dayanan küçük ve gelişmekte olan bir ekonomidir. İşçi dövizleri, büyümenin önemli bir itici gücü ve önemli bir döviz kaynağıdır. Orta Asya ülkeleri arasında, Tacikistan'ın ardından kişi başına düşen GSYİH'nın en düşük olduğu ülkelerden biridir.

Bağımsızlığın ardından Kırgızistan, yasal altyapının iyileştirilmesi ve arazi reformunun başlatılması gibi piyasa reformlarını hızla uygulamaya koymuştur. 1998 yılında Kırgızistan, Dünya Ticaret Örgütü'ne kabul edilen ilk Bağımsız Devletler Topluluğu ülkesi oldu. Hükümet, kamu kuruluşlarının çoğunu özelleştirdi. Bu reformlara rağmen, ülke 1990'ların başında üretimde ciddi bir düşüş yaşadı ve küresel mali kriz ve azalan petrol fiyatları Orta Asya'daki ekonomileri küçülttüğü için son yıllarda yine yavaş büyüme hızı ile karşı karşıya kalmıştır.

Tarım ve madencilik sektörleri eskiden beri güçlü olarak tanımlanan sektörlerdir. Bunların yanı sıra, inşaat ve enerji ile ulaştırma, ticaret ve catering gibi hizmet sektörü alanlarında da sağlıklı bir büyüme gözlemlenmektedir.

2024'te reel GSYİH büyüme oranı %9 olarak gerçekleşmiş olup, bu büyümeye ana katkıyı sanayi, hizmetler ve inşaat sektörleri sağlamıştır. İç tüketim, bütçe ve özel sektörün reel ücretlerindeki artış, tüketici kredilerindeki artış ve ülkeye net işçi dövizlerinin (Rusya ve Kazakistan'da çalışan Kırgız vatandaşların gelirleri ülkenin GSYİH'sinin %25'inden fazlasını oluşturmaktadır) girişindeki büyüme ile desteklenmektedir. 2025 yılında Kırgızistan'ın GSYİH büyüme oranının %8 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

2.1. Temel Ekonomik Göstergeler

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
GSYİH(Cari Fiyatlar-milyar \$)	15,19	17,49	20,16	21,56	23,07	24,65	26,35	28,16

GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar)	9	9	8	5,3	5,8	5,3	5,3	5,3
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar-Ş)	2191	2471	2790	2925	3065	3207	3361	3517
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	10,8	5	8	6,9	5,5	5	5	5
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı(%)	-44,9	-25,3	-8,4	-7,7	-7,1	-6,9	-6,5	-6,2
İşsizliğin Toplam İş gücüne Oranı (%)	4	4	4	4	4	4	4	4
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	42	37,5	37,8	38,3	39,2	39,5	39,5	40

Kaynak: IMF, *; Tahmin

2.2.Doğrudan Yabancı Yatırımlar

2.2.1. Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Kırgızistan, 2024 yılında tahmini 650 milyon dolar doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Ülkenin 2024 yılında toplam yabancı sermaye stoğu yaklaşık 7,2 milyar dolara ulaşmıştır.

Madencilik sektörü Kırgızistan'da önemli yatırım sektörlerinden biridir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

	2023	2024*	2025*	2026*
Ülke Dışından Gelen Doğrudan Yatırım (milyon \$)	700,00	650,00	640,00	635,00
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYH'a oranı	5,00	4,30	3,90	3,50
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	6556,00	7206,00	7846,00	8481,00
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	100,00	50,00	65,00	70,00
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon\$)	210,30	160,30	95,30	25,30

Kaynak: EIU, *: Tahmin

2.2.2. Serbest Bölgeler

Kırgızistan'da 4 adet Serbest Ekonomi Bölgesi faaliyette bulunmaktadır. Bunlar sırayla Bişkek, Karakol, Narın ve Maymak Serbest Ekonomi Bölgeleridir.

1998 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından kurulmalarına karar verilen Torugart, Irkeştam, Ak-Col, Çaldovar, Kara-Su, Şarkan-Say, ÜçKorgon ve Gülçe Serbest Gümrük Bölgeleri ise gerekli yasal düzenlemeler yapılmadığından ve hukuki altyapı ile serbest gümrük bölgesi yürütme mekanizması oluşturulmadığından dolayı halen faaliyet dışı bulunmaktadır.

Serbest Bölgelerdeki Başlıca Teşvik ve Uygulamalar Şunlardır:

- Kâr vergileri ile yol ve deprem vergilerinde muafiyet
- Serbest Bölge Müdürlüğü'ne mal ve hizmet satışı geliri üzerinden %1-2 arasında ödeme
- İhracat, ithalat, transfer ve re-eksport gümrük vergilerinden muafiyet
- Üretilen malların yıllık %70'inin Kırgızistan dışına ihraç edilmesi gerekmektedir
- Basitleştirilmiş kayıt ve gümrük prosedürleri
- Hizmet sağlayan kuruluşlara doğrudan ulaşım.
- İthal edilen sermaye malları için gümrük muafiyeti.
- Ham madde ve parçalar için gümrük muafiyeti.
- İhtiyaç kalmadığında ekipmanların bedelsiz ihracı.

Kırgızistan'da Potansiyel Yatırım Alanları

- Anahtar teslim hafif demir-çelik tesisleri,
- Tarımsal üretim (buğday, tütün, bakliyat),
- İşlenmiş tarım ürünleri,
- Ambalaj sanayi,
- Madencilik,
- Turizm sektörü

2.2.3. Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Kırgızistan'da yaygın olarak kullanılan şirket türleri limited şirket ve anonim şirkettir.

Limited Şirket

Ltd. Şti. katılımcıları şirketin yükümlülükleri için sorumlu değil ve şirketin faaliyetleri ile ilişkili zarar riskini kendi katkıları kadar taşırlar. Ltd. Şti'nin yönetim organlarının yapısı ve yeterliliği yasalarla daha az düzenlenir, bu da şirketin yönetim sürecinde katılımcılar tarafından karar almada daha esnek olmasını sağlar. Kuruluş sermayesi açısından mevzuatta herhangi bir asgari limit koyulmamıştır, dolayısıyla Ltd.Şti.'nin asgari kuruluş sermayesi 1 som da olabilir (0,014 Dolar). Ancak şirketin ciddiyeti, uluslararası alanda faaliyet göstermesi, kredi işlemleri göz önüne alarak bu miktarın 10.000 somdan (143 Dolar) az olmaması tavsiye edilir. Ltd.Şti'nin kurucu sayısı en fazla 30 kişiyi geçmemelidir. Aksi takdirde, Ltd.Şti. 1 yıl içinde anonim şirkete dönüştürülmelidir.

Anonim Şirket

Anonim şirket, yaygın kurumsal tüzel kişilik türüdür. A.Ş. hissedarları şirketin yükümlülüklerinden sorumlu değildir ve şirketin faaliyetleriyle ilişkili zarar riskini, hisse paylarının değeri kadar taşırlar. Anonim şirket, Kırgız Cumhuriyeti'nin ulusal para biriminde hisse senedini çıkarmakla yükümlüdür. Anonim şirket, hisse senedi yanı sıra, işletme sermayesini artırmak için başka menkul kıymetler, (örneğin bonolar) çıkarma hakkına sahiptir. A.Ş.'nin kuruluş sermayesi en az 100.000 som (1450 dolar) olmalıdır.

Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

Finans-kredi kurumları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, yabancı ve uluslararası kuruluşların devlet kaydı gerekli belgelerin kayıt organına teslim etmesini müteakip 10 mesai gün içinde gerçekleştirilir.

Kayıt için gerekli belgeler:

Finans – kredi kuruluşları ve ticari olmayan şirketler hariç %100 Kırgız vatandaşı kurucusu ise bağlı olduğu bölgedeki yerel Kayıt Birimlerine başvurmaları gerekir.

- Öncelikle Tüzel kişinin oluşturulması hakkındaki kurucunun veya kurucuların karar almazı ve Karar belgesinin düzenlenmesi gerekir.
- Tüzel kişi ve şubeleri Devlet Sicil Kaydında olan tüzel kişi ve şube isimlerinden farklı bir isim seçilmesi,
- Tüzel kişinin ismi Kırgız Cumhuriyetinin Devlet ve resmi dillerinde yazılması durumunda sadece Kırgız ve Rus alfabesinin kullanılması, İngilizce yazıldığında latin alfabesinin kullanılması gerekmektedir.

Ticari kurumların Devlet kaydının yapılması için talep edilen belgeler (Ltd. Şti, Anonim şirketleri, kapalı A.Ş., vb.):

- Kayıt Birimi tarafından onaylanan standart (tip) başvuru dilekçesi
- Devlet kayıt kararının aslı
- Kurucunun pasaport fotokopisi (gerçek kişinin)
- Eğer kurucu yerel tüzel kişi ise tüzel kişinin kaydına ilişkin Devlet belgesinin fotokopisi,
- Eğer kurucu yabancı tüzel kişi ise, kendi ülkesi mevzuatlarına göre geçerliliğini tasdikleyen devlet sicil kayıt belgesi veya diğer belgenin legalize edilmiş nüshası,
- Oluşturulacak tüzel kişinin yöneticisinin pasaport fotokopisi,
- Vekil aracılığıyla yapılacaksa vekaletnamenin aslı.

Türkiye’de kurulu şirketin Kırgızistan’da yeni bir şirket veya temsilcilik kurabilmesi için gerekli evraklar:

- 1- Ticaret Sicil Gazeteleri (kuruluşundan itibaren en son gazeteğe kadar bütün kayıtlar) noter tasdikli örneği.
- 2- Oda Kayıt Belgesi. Noter tasdikli ve apostilli
- 3- Yönetim Kurulu Kararı. Noter onaylı ve apostilli.
- 4- Vekalet. Noter onaylı ve apostilli
- 5- Şirket tarafından Kırgızistan’da yeni bir şirket kurmak üzere yetkilendirilen kişi T.C. vatandaşı ise pasaportunun noter onaylı tercümesi.

Şirket açılış işlemlerinde verilen belgelerde küçük hata ve noksanlıklardan dolayı şirket kayıt olmadan belgelerin geri iade edildiği bilinmekte olup, yolun başında hukuk danışmanlık şirketlerin hizmetinden istifade edilmesinde fayda görülmektedir. Şirket kuruluşuna ilişkin belgelerin Kırgız Adalet Bakanlığı’na ibraz edilmesinden sonra, Adalet Bakanlığı yeni kurulmuş şirkete ilişkin bilgileri Vergi Hizmeti, İstatistik Komitesi ve Sosyal Fon’a bildirecektir.

3. SEKTÖRLER

3.1.Tarım

Kırgızistan’da tarım sektörü ekonominin anahtar sektörlerinden biridir. 2024 yılında tarım sektörünün ülke Gayrisafi Yurtiçi Hasılasındaki payı %8,6 olarak gerçekleşmiş; anılan sektörde ülkenin toplam çalışabilir nüfusunun yaklaşık %20’si faaliyet göstermektedir.

2024 yılında tarım sektöründe 395,6 milyar som tutarında üretim yapılmış ve üretim hacmi bir önceki yıla kıyasla %6,3 oranında artmıştır. Bu bağlamda, genel olarak tarım sektöründe yapılan üretimin yüzdesel dağılımı; hayvancılık (%48,8), bitkisel ürünlerin üretimi (%46,7) hizmetler (%2,5), ormancılık (%0,3) ve balıkçılık (%1,7) şeklindedir.

Tarım sektöründe 472.283 işyeri faaliyet göstermektedir. Bunlardan %99'u çiftlikler, kalanları kooperatiflerdir.

Ülkede toplam tahıl üretiminin önemli bir hacmi Çüy bölgesinde (%44,8), Oş (%17,2), CelalAbad (%14,7) ve Issık-Göl (%10,6)'de üretilmiştir.

Meyve ve sebzeler hava ve lojistik koşullarının uygun olması nedeniyle ülkenin Çüy, Oş ve Celal Abad bölgelerinde yetiştirilmektedir.

Bitkisel ürünlerin ihracat hacmi istikrarlı bir şekilde büyümektedir. Her bölgenin iklim şartları ve toprak özelliklerine göre bahçecilik gelişmiş olup örneğin kuzey bölgesinde yer alan Issık Göl, Talas ve Çüy illerinde kayısı, elma, kara erik bahçeciliğine önem verilmekte; ülkenin güneyinde Oş, Celal-Abad, Batken illerinde kayısı, kavun, karpuz, hurma, incir, armut yetişmektedir. Celal Abad ilinde yer alan meşhur Arslanbob doğal parkı Antep fıstığı, ceviz, fındık ağaçların en büyük ormanlarından biri olarak bilinmektedir.

Kırgızistan meyve ve sebze ürünlerinin nispeten önemli bir kısmı AEB – BDT ülkeleri pazarına ihraç edilmektedir. Dünya Bankası Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi çalışmasına göre, Kırgızistan'ın taze kayısı, ceviz ve taze eriklerin karşılaştırmalı olarak en yüksek avantajlara sahip olduğu açıklanmıştır.

Kırgızistan'da 2024 yılında tarımsal üretim alanında aktif olarak faaliyet gösteren 59 yeni tarım kooperatifi kurulmuştur. Toplam ekili alanları 4,5 bin hektar, üye sayısı ise 413'tür. Kırgızistan'da tarım kooperatiflerinin kurulmasına ilişkin durum, henüz başlangıç aşamasındadır. Halihazırda ülkenin tarım sektörü, çoğunlukla küçük arazi parsellerinde ve zayıf maddi ve teknik altyapıya dayanan küçük ölçekli üretim olarak değerlendirilmektedir. Arazinin küçük parsellere bölünmesi, ürün rotasyonunun etkin bir şekilde uygulanmasına olanak vermemekte, bu da sulama, ekipmanları ve finansal kaynakların akılcı olmayan şekilde kullanılmasına yol açmaktadır. Ayrıca, küçük çiftliklerin çoğu, tercihi krediler şeklinde verilen devlet desteklerinden yararlanamamaktadır.

Kırgızistan'da seracılık, potansiyel arz eden sektörlerden biridir. Doğal şartlar seracılığı geliştirmek için elverişlidir. Seracılık alanında rekabet çok düşüktür. Mevsim dışında Kırgızistan'ın yaş sebze ile piyasanın sadece küçük bir bölümünü karşılayabildiği tahmin edilmektedir. Ülkede toplam sera alanı 282 hektarlık 1.796 adet sera bulunmaktadır.

Damlama sulamanın avantajlarına ilişkin Kırgız çiftçilerinin bilgileri yetersizdir. Kırgızistan su kaynakları zengin bir ülkedir. Ancak buna rağmen tarımsal arazilerde sulama sorunları mevcuttur. Kırgızistan'da uygulanmaya başlanan damlama sulama sistemlerinin önemli bir kısmı Çin Halk Cumhuriyeti'nden ithal edilmektedir. Belirli miktarda Türkiye, İtalya ve İsrail'den ithalat da yapılmaktadır.

Ülkede organik tarım ürünleri yetişmektedir. Küçük çaplı çiftliklerin organik tarım ürünleri ihracatını artırma potansiyeli bulunmaktadır. Bilindiği gibi dünyada bu tür ürünler için her zaman pazar bulunmaktadır. Bu bağlamda, kırsal nüfus, organik tarım tekniklerinin uygulanmasından önemli ölçüde faydalanabilir. Organik tarımsal kalkınma politikaları ve uygulamaları ülkenin ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejisinde de yer almaktadır. Sonuç olarak organik tarım, ülkenin çeşitli bölgelerinin yatırım ortamını iyileştirebileceği ve ülkede ek yatırım çekebileceği değerlendirilmektedir.

2025 yılı için Devlet tarafından “Tarımın Finansmanı-13” projesi onaylanmıştır. Su Kaynakları, Tarım ve İşleme Sanayii Bakanlığı verilerine göre söz konusu proje kapsamında en az 4,9 milyar som tutarında %10 oranında kredi sağlanması öngörülmektedir. Hayvancılık, tarım ve su tasarrufu sağlayan sulama teknolojileri sektöründe faaliyet gösterenler için proje uygulama süresi 36 ay; tarım makineleri kiralama sektöründe faaliyet gösterenler için ise 84 aydır. Krediler, 300.000 som tutarına kadar teminatsız, 1.000.000 som tutarına kadar teminatlı olarak Aiyl Bank ve Eldik Bank bankaları aracılığıyla verilmektedir. Hayvancılığa 1 milyar 227 milyon 800 bin som, tarıma 818,6 milyon som, su tasarrufu sağlayan sulama teknolojilerine 409,2 milyon som, tarım makinelerinin kiralanmasına ise 1 milyar 637,1 milyon som kaynak ayrılmıştır.

3.1.1. Tohumculuk

Türkiye’nin Kırgızistan ile Tohum Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

2025 yılında 308 milyon dolarlık tohum ihracatımız içerisinde Kırgızistan’a 1,5 milyon dolar tohum ihracatımız gerçekleşmiştir.

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar	İhracat USD	İthalat USD
120721000000	Pamuk tohumu; tohumluk	KG	12	35	0
120991800014	Soğan tohumu	KG	2.000	101.000	0
120921000000	Yonca tohumu	KG	83.000	295.582	0
120929800018	Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG	10.000	32.246	0
71290110000	Tatlı mısır (tohumluk) (melez) (kurutulmuş)	KG	2	42	0
100510150000	Mısır (tek melez); tohumluk	KG	264.459	1.017.135	0
100510180000	Mısır (diğer melezler); tohumluk	KG	24.178	80.556	0

Türkiye’nin Kırgızistan ile Fidan Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İhracat Dolar	İthalat Dolar
60220800019	Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı diğer ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG	215.920	353.030	0	424.541	0

Türkiye'nin Kırgızistan İle Süs Bitkileri Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İhracat Dolar	İthalat Dolar
60290450011	Diğer ağaç ve çalıların köklendirilmiş çelikleri	KG	2.086	270.600	0	2.026	0
60290480000	Canlı açık hava diğer ağaç ve çalıları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	12.700	490	0	23.200	0
60290990000	Diğer oda bitkileri	KG/ADET	1	3	0	2	0
60312000000	Karanfiller (taze)	KG/ADET	3.000	100.000	0	9.000	0
120929800018	Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG/ADET	10.000	0	0	32.246	0

3.1.2. Hayvancılık

Kırgızistan hayvancılığa elverişli bir ülke olmakla birlikte hayvancılık daha çok geleneksel yöntemlerle yürütülmektedir. Endüstriyel bazda hayvancılık son yıllarda yeniden yapılmaya başlanmıştır.

Kırgızistan'da tarım arazilerinin %44'ü hayvancılık amaçlı mera olarak kullanılmaktadır. Kırgızistan'ın dağlık yapısı, hayvancılığı tarım ekonomisinde önemli bir yerde tutmaktadır.

Ayrıca Kırgızistan'da koyun, keçi, sığır yaygın olarak bulunur. Yün ve süt ve süt ürünleri hayvancılıkla beraber yan sektör olarak genişlemiştir. Belirli bölgelerde at, tavuk ve domuz yetiştirilir. Tibet sığırları sınırlı da olsa yetiştirilir.

3.1.3. Balıkçılık

Kırgızistan su rezervleri açısından, bölgesinde oldukça zengin bir ülkedir. Ancak su ürünleri üretimi dolayısıyla tüketimi oldukça sınırlıdır. Nedenleri arasında halkın yeterince tüketme alışkanlığı olmadığı, fiyatların alım gücüne göre yüksek olduğu, istenildiğinde bulunamadığı, taşıma ve saklama imkanlarının zayıflığı nedeniyle tazeliğinin korunamadığı gibi pek çok faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Kırgızistan'da; adi sazan, ot sazanı, aynalı sazan, çapak, amur, osman, ısıklık-köl alabalığı, sudak, yayın gibi balıklar yanında, kerevit de bulunmaktadır. İthalatı gerçekleştirilen ürünler ise, füme

uskumru, salamura lüfer ve hamsi, konserve ton ve çeşitli tatlı su balıkları, işlenmiş deniz ürünleri (karides, midye, ahtapot ve kalamar), dondurulmuş tatlı su (alabalık ve yayın) ve deniz balıkları (mercan ve kıyı balıkları) ile tatlı su (kerevit, mollusk türleri) ve deniz ürünleri (karides, midye, ahtapot, kalamar, salyangoz, kum midyesi, istakoz, agar ve deniz lahanası) dir.

Özellikle anılan göller ve barajda, derin su yapısı ve büyüklükleri nedeniyle doğal balıklandırma, uzun yıllar boyunca devam etmiş ve günümüzde resmi devlet organı olan Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün izni ve belirlediği kota (stok kontrolü amacıyla belirlenen ve Kırgızistan Bilimler Akademisi Biyoloji Enstitüsü ile Tarım Üniversitesi ilgili bölüm bilim adamlarınca da desteklenen) dahilinde balıkçılık yapılagelmektedir.

3.2. Sanayi

SSCB'nin dağılmasının ardından Kırgız ekonomisi üretim kayıpları nedeniyle ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Bugün itibariyle de sanayi sektörü Sovyet zamanındaki üretim hacimleri seviyesinden uzak olduğu söylenebilir. Sanayi üretiminin en önemli alt sektörü gıda işleme sanayisidir. Gıda işleme sektörü ve konfeksiyon sektörleri aynı zamanda en cazip yabancı yatırım alanları olmuştur.

Kırgızistan'ın sanayi politikası özellikle ülkedeki yün, pamuk ve ipek üretimine dayalı olarak hafif sanayi (özellikle giyim ve tekstil) sektörüne yönelik bir eğilim arz etmektedir. Kırgız hükümeti, sanayi işletmelerinde ithal girdilerden ziyade daha fazla iç kaynakların kullanılması yönünde bir siyaset izlemektedir. Kırgızistan'ın başlıca sanayi ürünleri yünlü dokuma, deri işleme, makine ve madencilik ürünleridir.

Diğer taraftan, bağımsızlıktan sonraki dönemde ülkedeki makina sanayi özellikle tarımsal ekipmanlar üretimindeki artış nedeniyle gelişme göstermiştir. Türk yatırımcılar için önemli bir işbirliği alanı olan ülkedeki gıda işleme sanayi, kötü çalışma koşulları, eskimiş üretim teknikleri ve teçhizatı ile gelişmemiş bir haldedir. Sanayi özellikle başkent Bişkek civarında yoğunlaşmaktadır.

Kırgızistan'da 2024 yılında 585,2 milyar Kırgız somu (yaklaşık 6,6 milyar ABD doları) tutarında brüt sanayi ürünleri üretimi yapılmış ve söz konusu üretim bir önceki yıla kıyasla %15,0 oranında artmıştır. Sektörün büyük çoğunluğunu işleme sektörü; başka bir deyişle gıda, tütün ürünleri, hazır giyim, temizlenmiş petrol ürünleri, kimyasal maddeler gibi kuruluşlar oluşturmaktadır.

3.3. Madencilik ve Metalurji:

Madencilik, Kırgızistan ekonomisinin tarihsel ve stratejik sektörlerinden biridir. Sovyet döneminden kalan kapsamlı jeolojik veriler, devlet kurumlarında güçlü bir bilgi altyapısı oluşturmuştur. Sektörde çok sayıda yerli ve yabancı şirket faaliyet göstermekte; buna paralel olarak teknik hizmet, ekipman ve kalifiye işgücü ekosistemi gelişmiştir.

Yatırımlar sosyal ve siyasi hassasiyetler taşımaktadır. Doğal kaynakların yabancı yatırımcılarca işletilmesi dönem dönem yerel halk tepkileri ve politik tartışmalara yol açabilmektedir. Bu nedenle yatırımcıların sosyal lisans, çevre, güvenlik ve yerel paydaş yönetimi risklerini dikkate alması önemlidir.

Altın, en önemli maden türüdür. Ülkede yaklaşık 2.500 altın damarı tespit edilmiş; farklı kaynaklara göre 560–847 ton aralığında tahmin edilmektedir. Kumtor başta olmak üzere (Kumtor, Jerui,

Taldybulak Levoberezhnyi, Makmal vb.) dokuz ana altın yatağı geliştirilmektedir. 2024'te 26 ton altın üretimi gerçekleştirilmiştir. Kumtor'un 2022'de devlete devri sektör açısından dönüm noktasıdır.

Kömür, enerji güvenliğinin temelidir. Rezervler 1,7–6,4 milyar ton aralığında tahmin edilmekte; linyit ağırlıklıdır. Kömür, ısıtma ve enerji üretiminde hâlen ana kaynaktır. Kara-Keçe ve Minkuş en perspektifli sahalar. Üretim artırımı, ithal ikamesi ve bölgesel ihracat hedeflenmektedir.

Uranyum ve kritik mineraller stratejik potansiyel taşır. Uranyumda geçmişte getirilen yasak 2024'te kaldırılmış; Kızıl-Ompol ve Kutessai II nadir toprak elementleri projeleri ulusal öncelikler arasındadır. AB'nin kritik saydığı minerallerin önemli bir kısmı ülkede mevcuttur.

İnşaat mineralleri ve mermerde yerel sanayi vardır. Çimento, çakıl ve yüksek kaliteli dekoratif mermer (Arymskoye) öne çıkar.

3.4. İnşaat

Devlet ve uluslararası finans kuruluşları tarafından finansmanı sağlanan Kuzey-Güney Karayolu, Oş-Kaşgar Karayolu ve Jerui altın madeni gibi projeler, sektörün büyümesini sağlayan ana projeler arasındadır. Önümüzdeki dönemde Kırgızistan'da inşaat sektörünün artan talebe bağlı olarak hızlı bir büyüme eğilimi içerisine girmesi beklenmektedir. Bu paralelde Kırgız hükümeti, inşaat malzemeleri sektörüne de yatırım yapmaktadır.

Diğer taraftan, Kırgızistan gittikçe ağırlaşan bir konut sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu bağlamda, Kırgız Hükümeti toplu konut projelerinin hayata geçirilmesi için çaba göstermekte ve yabancı yatırım çekebilmek için kolaylıklar sağlamayı planlamaktadır.

3.5. Bankacılık

Bağımsızlık sonrasında Kırgız Cumhuriyeti bankacılık sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Halen bu sektörde 25 ticari banka faaliyet göstermektedir. Onların içinde 15'i yabancı sermayeli bankalardır. Söz konusu 15 banka içinde yabancı sermayesi %50'yi aşan 10 banka bulunmaktadır. Merkez Bankası belirli bir seviyede bağımsızlığa sahip bulunmaktadır. Bankalar ağırlıklı olarak dış işlemler ve devlet tahvilleri üzerinden faaliyet göstermekte olup, ticari kredilendirme sınırlı düzeydedir. Bu durum, teminatlandırma ve risk değerlendirme süreçlerindeki yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Kırgızistan Milli Bankası, Kırgız Cumhuriyeti'nin merkez bankasıdır ve devlete aittir. Merkez Bankası'nın amacı, uygun para-kredi politikasının uygulama aracılığıyla fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Ticaret ve yatırımda döviz kontrolü uygulanmamaktadır. Yüzlerce döviz büfesi piyasa fiyatlarından döviz işleminde bulunmaktadır.

Kırgız bankacılık sektöründe sermayelerin artırılması, tasarrufların teşvik edilmesi, banka denetim sisteminin iyileştirilmesi ve ilgili mevzuatın güçlendirilmesi gerekmektedir. 2008 yılında bu doğrultuda atılan önemli adım mevduatların korunması hakkında kanunun kabul edilmesidir. Söz konusu kanuna uygun olarak yarısını ticari bankalar (yıllık olarak toplam mevduatın %0,2'si), diğer yarısını Devletin karşılayacağı Mevduatları Koruma fonu oluşturulmuştur. Kırgız Cumhuriyeti, tedricen azalmakta da olsa, hala nakde dayalı bir piyasadır. Piyasaya sunulan krediler genellikle kısa vadeli olmakta, fiziki varlıklar ile teminat altına alınmakta, ancak teminat değerlendirme ve kredi talep edenlerin geri ödeme potansiyellerinin tespit edilmesinde yaşanan güçlükler nedeniyle

bankalar kredilendirme yerine hükümet bonolarına yatırım yapmayı tercih etmekte ve dolayısıyla ticari banka finansmanından yararlanma imkânı daralmaktadır.

3.6. Petrol ve Doğalgaz

Petrol ve doğalgaz sınırlıdır. Yerli üretim ihtiyacın küçük bir bölümünü karşılar; enerji ithalat bağımlılığı yüksektir. Buna karşın 2023'te güney bölgede önemli bir doğalgaz keşfi bildirilmiştir. Yılda 80,000 ton petrol elde edilebilmekte olup, iç talebin % 12'sini karşılanmaktadır. Ülkede boru hattı sisteminin de yetersizliği söz konusudur. Hali hazırdaki 367 kilometre uzunluğunda doğal gaz hattı ve 13 km uzunluğunda petrol hattı bulunmaktadır. 2007 yılının sonunda Rus Gazprom şirketine 2 doğalgaz yatağının keşfi için lisans verilmiştir. Söz konusu yataklar ülkenin güneyinde bulunan Kuugart ve Maylısuu-4 (Celalabat) kaynaklarıdır.

3.7. Enerji

Kırgız Cumhuriyeti'nde sınırlı miktarda petrol ve doğal gaz rezervi olması dolayısıyla, enerjide ağırlıklı olarak komşu ülkelerden yapmakta olduğu ithalata bağımlıdır. Kömür üretimi de halen iç talebi karşılamaktan uzaktır. Kırgız topraklarında bulunan büyük Kara-Keçe kömür yatağından çıkarılan kömürün piyasada rekabet edebilir hale gelebilmesi için yaklaşık 60 km'lik demiryolu inşaatına ihtiyaç duyulmaktadır. Elektrik enerjisi üretimi Kırgızistan'daki temel endüstrilerden birisidir. Ülkenin elektrik enerjisi ağırlıklı olarak hidroelektrik santrallerinde üretilmekte ve düşük fiyattan arz edilmektedir. Ülke, hidroelektrik kaynakların genişliği bakımından Rusya ve Tacikistan'ın ardından BDT ülkeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Tien Şan dağlarındaki buzulların erimesiyle yıllık yaklaşık 55.000 GWh seviyesinde hidroelektrik potansiyele sahip olduğu tahmin edilmekte olup, bu potansiyelin halen sınırlı bir bölümü değerlendirilebilmektedir. Ülke içi elektrik fiyatların düşük olması nedeniyle, gelecek yatırımların ihraç amaçlı olması ve bunun için de ilgili elektrik hatlarının kurulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Kırgızistan'da Bişkek ve Oş Şehirleri'nde bulunan termik santrallerinde de ısı ve elektrik enerjisi üretilmektedir. Fakat bu üretim, kış döneminde olup küçük hacimlerdedir. Enerji tüketiminde hidroelektrik santrallerinin payı %90'larda ve termik santrallerin payı ise %10'un altındadır.

3.8. Ulaşım ve Telekomünikasyon

Kırgız Cumhuriyeti'nde bulunan 34.000 kilometre kara yolunun, 23.000 kilometresi asfalt, 140 kilometresi otobandır. Başkent Bişkek çevresindeki yollar genel olarak iyi durumda olup, diğer bölgelerdeki karayollarının önemli ölçüde bakıma ihtiyacı bulunmaktadır. Ülke genelinde toplam 370 kilometrelik demiryolu bulunmaktadır. Kırgızistan, Özbekistan ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni birbirine bağlayacak büyük bir demiryolunun inşa edilmesine yönelik Çin ile mutabakata varılmıştır. Halihazırda ülkede faaliyet gösteren Bişkek Manas ve Oş Havaalanları uluslararası niteliklidir. Telekomünikasyon altyapısı Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası finansmanı ile modernize edilmiştir. Devlet tarafından işletilen Kırgıztelecom, sabit hat altyapısında baskın konumunu sürdürmektedir. Piyasada 6 adet mobil telefon operatörü faaliyet göstermektedir. Devlet İletişim Ajansı'nın verilerine göre, halihazırda Kırgızistan'da 6,3 milyon cep telefonu abonesi iletişim servisini kullanmaktadır.

3.9. Turizm

Kırgızistan'ın bakir doğası, turistleri ülkeye çeken önemli arz kaynaklarındandır. Kırgızistan Turizm Bakanlığı verilerine göre ülkeye gelen turist sayısının artmasına Dünya Göçebe Oyunları önemli katkı sağlamıştır.

4. TİCARET

4.1. Genel Durum

Kırgızistan'ın denize kıyısı olmaması ve ithalata bağımlılığı, Eski Sovyetler Birliği ülkeleri dışında ticaret ilişkilerini geliştirmesinde önemli bir engel teşkil etmiştir. 1997 yılından itibaren artan altın ihracatı sayesinde yenedünya pazarlarına ulaşılmış, ne var ki, altın ihracatında yoğunlaşılması da ihracatta ürün çeşitliliğinin gelişmesine engel olmuştur.

Kırgızistan'ın ihracatı 2024 yılında 4 milyar dolar olmuştur.

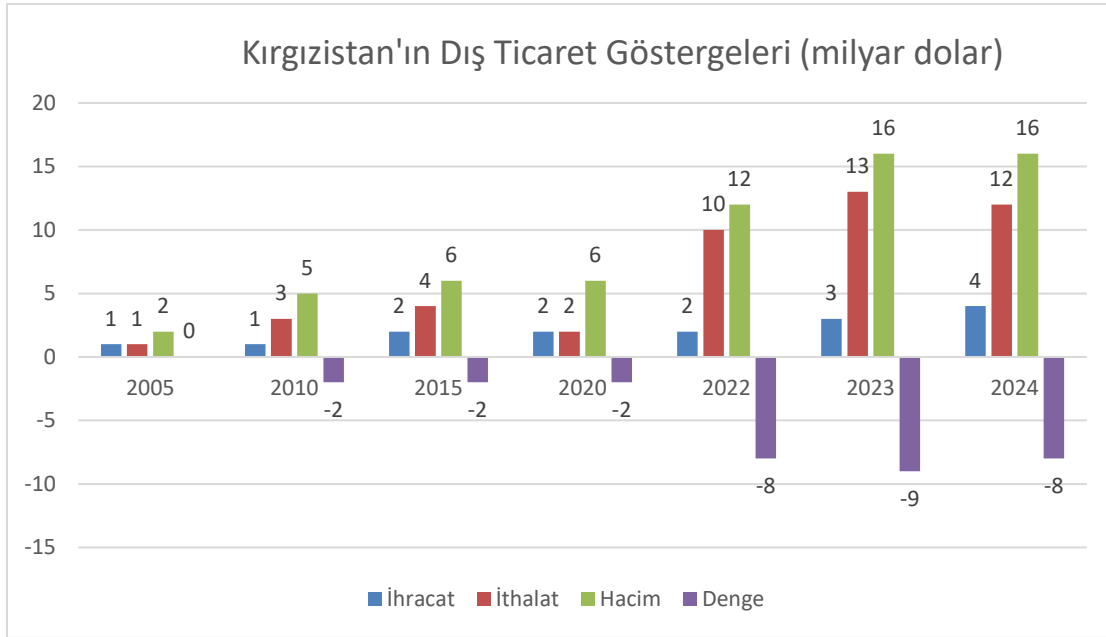
Ülkenin ihracat yaptığı başlıca ülkeler; İngiltere, Rusya, Kazakistan, Özbekistan ve Hong Kong'dur. Ülkenin ihracatında Türkiye %2,7 pay ile 8. sıradadır.

Ülkenin 2024 yılında ihraç ettiği başlıca ürünler sırasıyla altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde); kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dizlik vb. ve bunların aksamı ve mefruşat eşyasıdır.

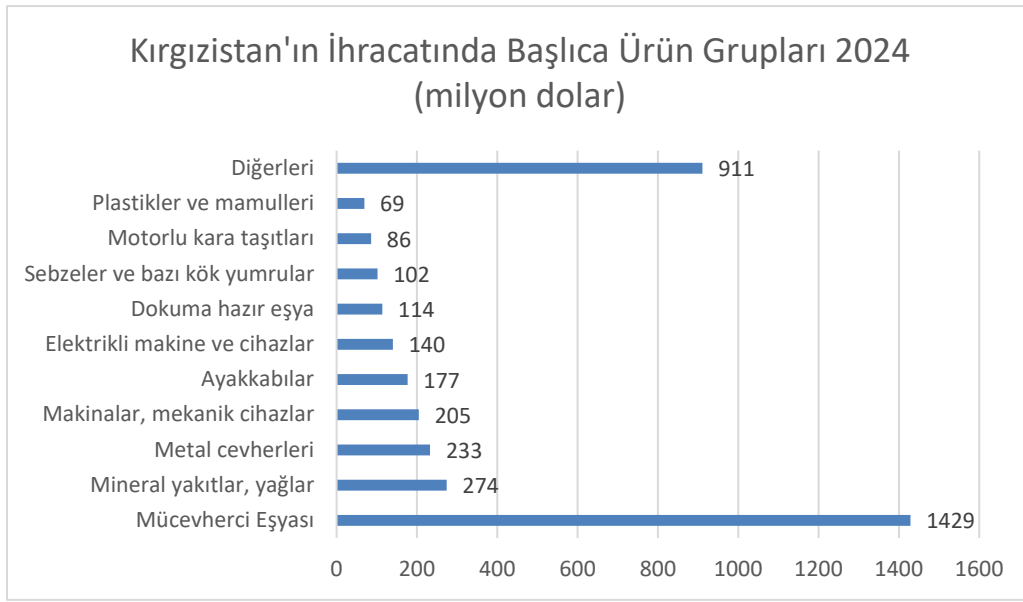
2024 yılında ülkenin ithalatı ise 12 milyar dolar olmuştur.

Ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler; Çin, Rusya, Kazakistan, Özbekistan ve G. Kore'dir. Ülkenin ithalatında Türkiye %3 pay ile 6. Sıradadır.

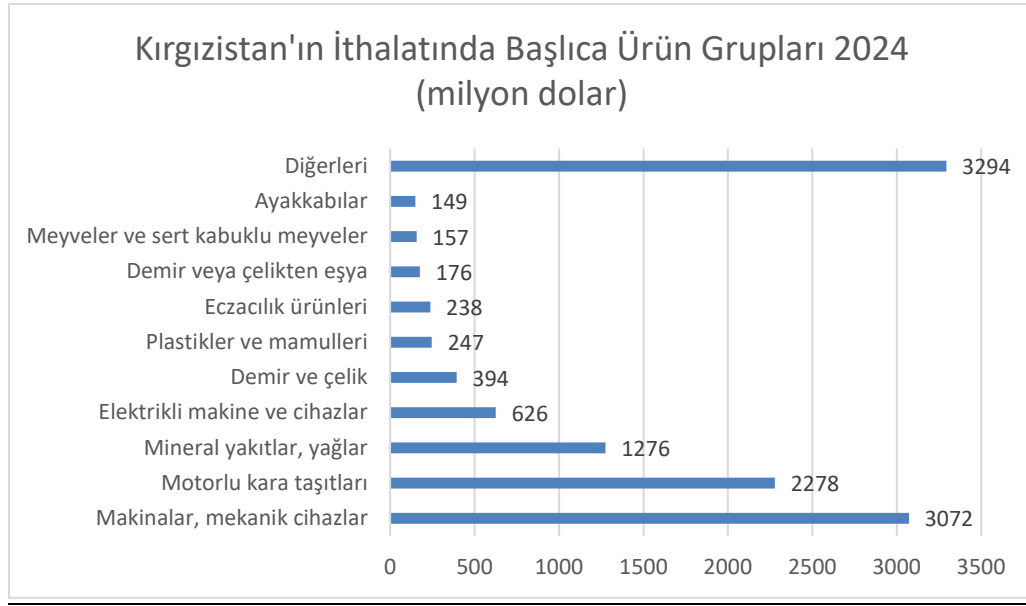
2024 yılında ithal ettiği başlıca ürünler ise otomobiller; bulaşık, şişe vb. yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb. doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb. makinalar; petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; hasat ve harman, çim biçme makinaları ile yumurta ve tarım ürünlerini büyüklüklerine göre ayıran ve temizleyen makinalar ve dikiş makinaları, dikiş makinaları için imal edilmiş mobilya, tabla ve mahfazalar ve dikiş makinalarının iğneleridir.

Kaynak: Trademap, Kırgızistan Verileri

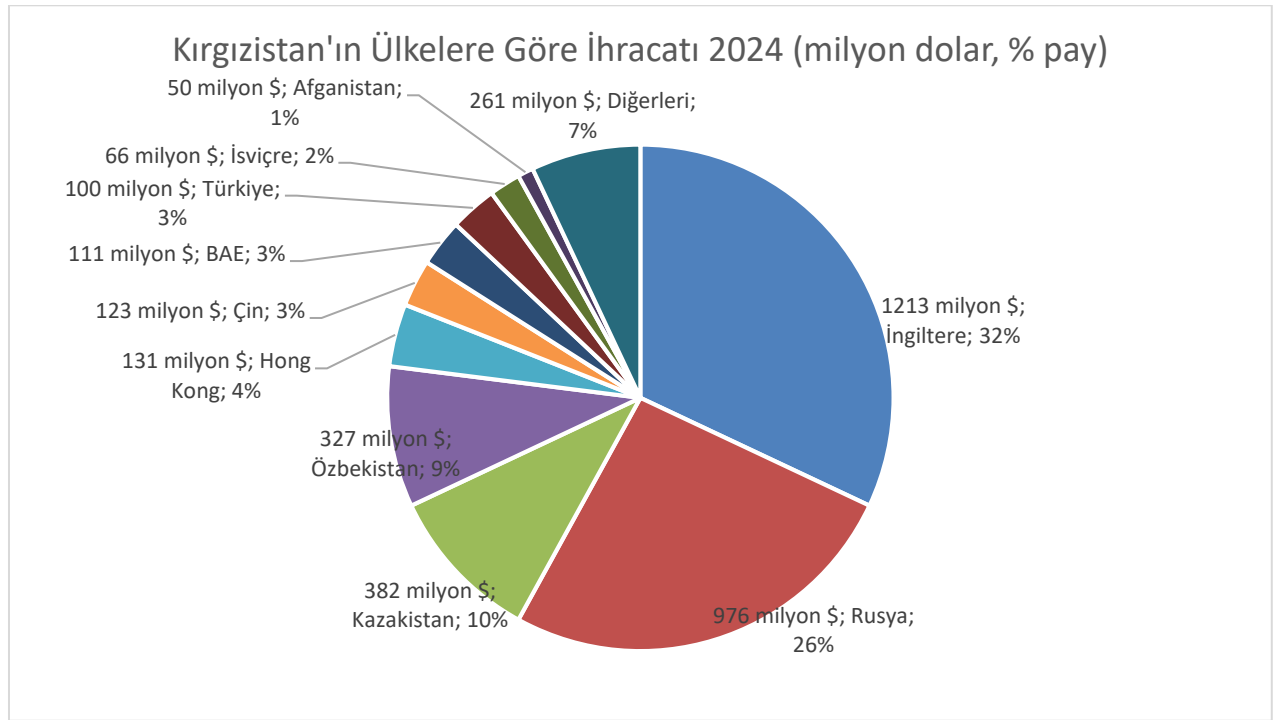

Kaynak: Trademap, Kırgızistan Verileri

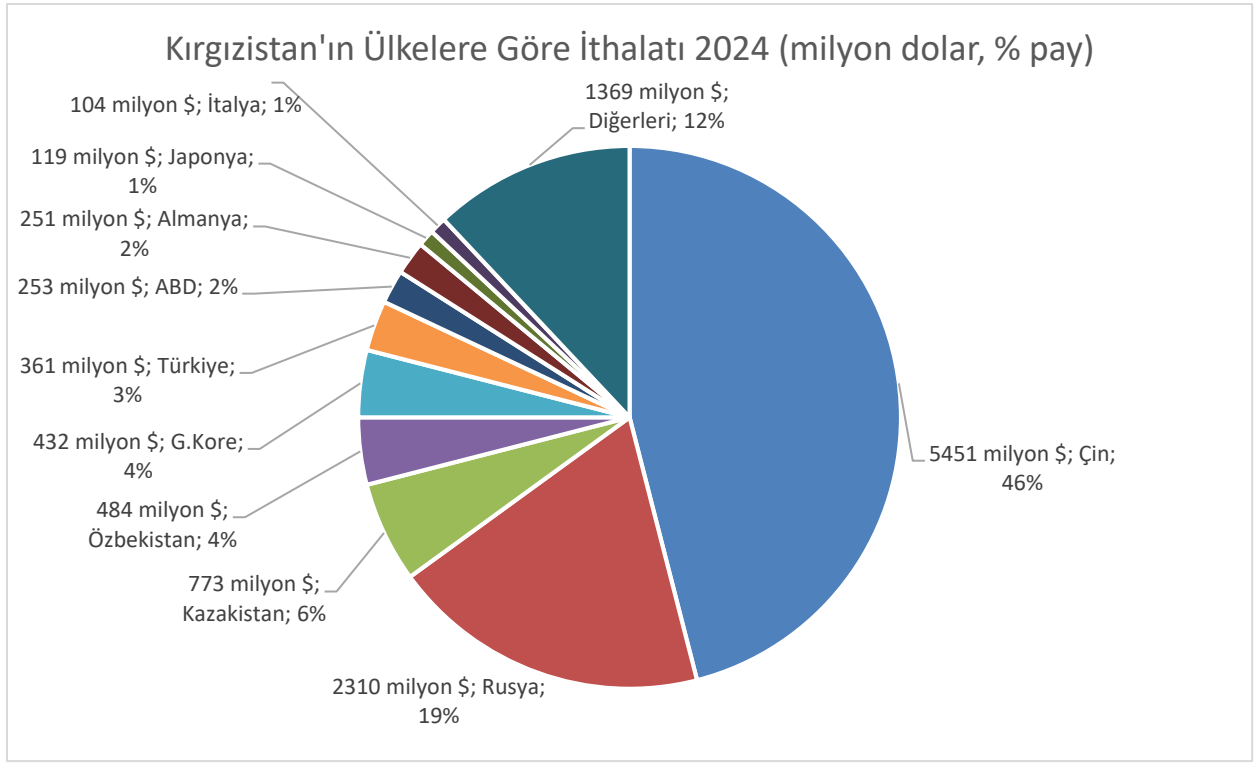

Kaynak: Trademap, Kırgızistan Verileri

Kırgızistan'ın Ülkelere Göre İhracatı ve İthalatı:

Kaynak: Trademap

Kaynak: Trademap

4.2. Türkiye ile Ticaret

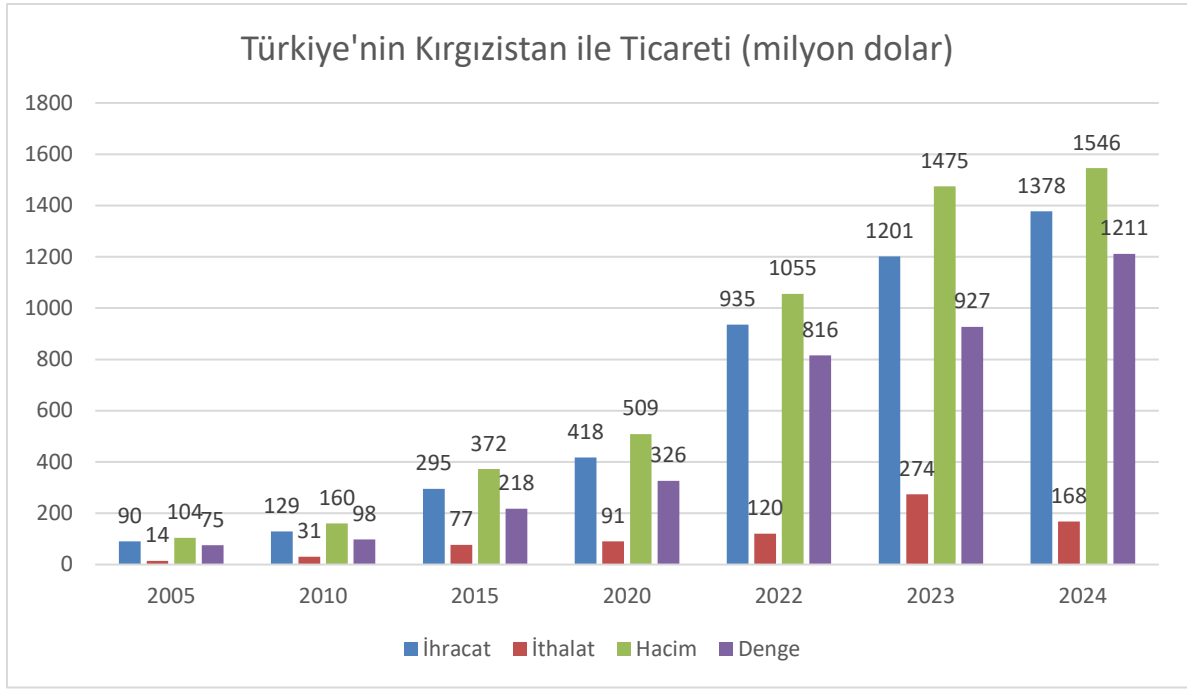
4.2.1. Genel Durum

2024 yılında ülkeye ihracatımız yaklaşık 1,4 milyar dolar olmuştur.

İhraç ettiğimiz başlıca ürünler: mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden); otomobiller, tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme); 10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus motorlu taşıtlar; karayolu taşıtları için aksam ve parçalardır.

2024 yılında ülkeden ithalatımız ise 168 milyon dolardır.

İthal ettiğimiz başlıca ürünler ise petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; taşkömürü, taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar; diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş); kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış) ve pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş) dur.

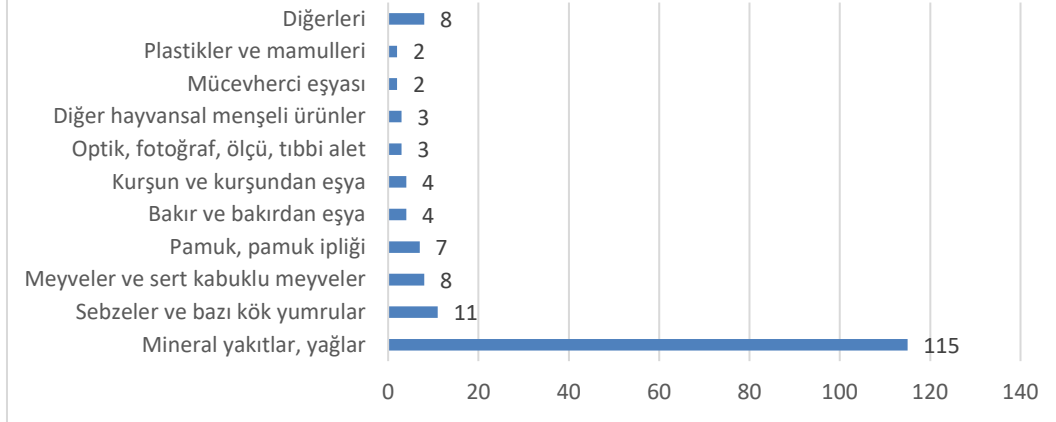

Kaynak: Trademap,

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Kırgızistan'dan İthalatında Başlıca Ürün Grupları 2024 (milyon dolar)

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Kırgızistan'a İhraç Ettiği İlk 10 Tarım Ürünü:

Sebzeler, Meyveler, Sert Kabuklu Meyveler ve Bitkilerin Diğer Kısımlarından Elde Edilen Müstahzarlar	9.229
Diğer Gıda Müstahzarları	3.004
Kakao içermeyen şeker mamulleri	2.996
Damızlık Olanlar, Tavuk Yumurtası, Kuluçkalık-Yumurtalık Ebeveyn	2.343
Turunçgiller (taze/kurutulmuş) Mandarinler (Tanjerin ve Satsumalar dahil); taze veya kurutulmuş	1.852
Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları	1.786
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Ceviz (kabuksuz)	1.750
Mısır (tohumluk)	1.576
Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, aşı kalem ve gözleri; mantar miselleriDiğer canlı bitkiler, mantar miselleri	1.301
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Badem (kabuksuz)	1.225

Kaynak: Trademap 2024, bin dolar

Türkiye'nin Kırgızistan'dan İthal Ettiği İlk 10 Tarım Ürünü:

Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış) Adi fasulye (beyaz fasulye dahil) (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	7.565
Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş) Pamuk (kardesiz, taranmamış)	7.271
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Ceviz (kabuksuz)	4.208
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Antep fıstığı; kabuksuz (taze/kurutulmuş)	2.833
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Antep Fıstığı; kabuklu (taze/kurutulmuş)	557
Meyve (kurutulmuş) (0801, 0806'de kiler hariç)08. fasıldaki sert ve kabukluların karışımları Elma (kurutulmuş)	375

Diğer gıda müstahzarları	163
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Badem (kabuksuz)	145
Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş) Ceviz (kabuklu)	120
Kayısı (Zerdali Dahil); Kurutulmuş	85

Kaynak: Trademap 2024, bin dolar

4.2.2. İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA ADI	İMZA TARİHİ	RESMİ GAZETE TARİHİ VE SAYISI
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	24.10.1997	09.05.2001/24397
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması	14.04.1998	20.12.1998/23559
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	02.07.1999	09.05.2001/24397
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	09.04.2018	22.05.2019/30781
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Gümrük Konseyi Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı	01.09.2018	16.03.2019/30716
Karma Ekonomik Komisyon 9. Dönem Protokolü	22.11.2019	28.08.2020/31227

4.2.3. Türkiye- Kırgızistan Yatırım İlişkileri

Kırgızistan’da halen aktif olarak faaliyet gösteren 300 Türk firmasının toplam 250 milyon doları aşan yatırımı mevcuttur. Ancak, Kırgızistan’da küçük sermayelerle yatırım yapan iş adamlarımız kazancını burada işini büyütmek veya başka alanlarda yatırım yapmak için kullandıklarından, Türk iş adamlarının yatırımları 500 milyon ile 1 milyar dolar arasında bir sermaye büyüklüğüne ulaştığı tahmin edilmektedir. Kırgızistan’daki Türk sermayeli firmalar; içecek, bisküvi, şekerleme, çikolata, mobilya, temizlik maddeleri, çay, un, tuz, şeker, boya, pvc ve plastik boru, yapı malzemeleri üretimi ile alışveriş merkezi işletmeciliği, marketçilik, bankacılık, tekstil üretimi, matbaa, turizm acenteliği, eğitim işletmeciliği, inşaat gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir.

4.2.4. İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Kırgızistan’da vergi kontrolünden sorumlu birimlerin fazlalığı ve kontrol amaçlı ziyaretlerin sıklığı, iş çevreleri için hem maliyet artışına hem de zaman kaybına neden olmaktadır. Kayıt dışı ekonominin büyüklüğü önemli bir sorundur.

Kırgızistan’da yüksek risk algılaması nedeniyle kısa vadeli finansman yüksek faizlerle temin edilebilmektedir. Dolayısıyla ülkede faaliyet gösteren yabancı firmalar ülke dışından kredi teminine yönelmektedir. Leasing sistemi, mevzuat eksiklikleri nedeniyle işlememektedir. İhracat finansmanı da aynı derecede zor olmaktadır. İthalat bedelleri genelde nakit olarak ödenmektedir. Akreditif uygulaması sınırlıdır. Özel sektörde işlemler ağırlıklı olarak nakitle gerçekleştirilmektedir.

Ticaretin yoğunlaştığı Dordoy pazarında satılan bir Türk konfeksiyon ürününün, tüccarlar tarafından alınıp Çin'e gönderilip Çin'de taklidinin yapılarak üçte bir fiyattan Dordoy pazarında satışa sunulması 3-4 hafta kadar kısa bir süreyi almakta, dolayısıyla pazara getirilen Türk mallarının satış süresi 1 ay ile sınırlanmaktadır.

Türkiye'den Orta Asya ülkelerine gönderilen ihraç ürünleri ağırlıklı olarak karayoluyla taşınmaktadır. Türkiye menşeli malların rekabetçi fiyatlı olmalarına rağmen, nakliye ve geçiş ücretlerinin yüksek olması, ayrıca, gümrüklerde karşılaşılabilen gayri resmi ödemeler rekabeti olumsuz etkilemektedir.

4.3. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları

Kırgız Cumhuriyeti'nde uygulanan gümrük tarifeleri 0, 5, 10, 12, 15, 20 ve 30 olmak üzere 7 seviyede toplanmıştır. Cetvelin%46,6'sı "0", %14,2'si %5, %33,4'ü %10, %3,1'i %12, %2,7'si %15, %0,2'si %20 ve yine %0,2'si %30 oranındaki gümrük vergilerinden oluşmaktadır.

Tütün, alkol, değerli madenler, petrol, halı, kahve ve kakao, mücevherat, kristal, kürk ve ateşli silahlar %10 ila 20 oranında özel tüketim vergisine tabidir. Rusya, Azerbaycan ve Belarus'tan gelen mallar dışındaki tüm ürünlere %12 oranında KDV uygulanmaktadır.

Nisan 2004'te kabul edilen yeni Gümrük Kanunu kendi alanındaki uluslararası standartlara uyumlu olup, Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesi ve Uyumlaştırılmasına ilişkin Kyoto Sözleşmesiyle getirilen düzenlemeleri içermektedir.

Kırgız Cumhuriyeti'nde gümrük değerlendirme uygulaması gümrük işlemlerinin tamamlanması açısından büyük öneme sahiptir. İthal edilecek ürün üzerinden tahsil edilecek vergiler ülke gruplarına göre referans fiyat listelerinde belirlenmiş bulunan değerlerden hesaplanmaktadır.

İthalatta talep edilen belgeler, gümrük beyannamesi, yüke eşlik eden her türlü doküman, kontrat, fatura, güvenlik sertifikası, menşe belgesi, uygunluk belgesi ve vekaletnamedir. Tüzel kişilikler ayrıca, şirket tüzüğü, kuruluş anlaşması, kayıt belgesi, banka hesabını gösterir banka referansı, yerel vergi idaresinden referans belgelerini de sunmak durumundadır.

Ürünün niteliğine göre bitki ve hayvan sağlığı belgeleri ve ithal/ihraç izni belgeleri de aranabilmektedir. Bunlara ek olarak gümrük yetkilileri gümrük beyannamesindeki bilgilerin doğrulanması amacıyla ek belge/bilgi talep edebilmektedir.

4.3.1. Tarifeler ve Diğer Vergiler

Ülkede uygulanmakta olan genel Katma Değer Vergisi oranı %12'dir. Alım satım işleri %1,5 diğer tüm işler ise %2,5 oranında vergilendirilmektedir. Katma Değer Vergisi mükellefi olmayan firmalar için ise alım satım işleri %2,5 diğer işler ise %3,5 oranında vergilendirilmektedir.

- **Gümrük Vergileri:** Kırgız Cumhuriyeti'nde gümrük düzenlemesi yapan organ, Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti'ne bağlı Devlet Gümrük Hizmetidir. Gümrük işlemler veya AEB Gümrük kanunu kapsamında, malın ülkeye girişi gümrük beyannamesine tabidir. Halihazırda Kırgız Cumhuriyeti Avrasya Ekonomik Birliği üyesi olup, Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu uygulanmaktadır.

- **Avrupa Birliği GSP+ Sistemi:** 2016 yılında Kırgızistan Avrupa Birliği'nin GSP+ statüsünü almış ve yapılan anlaşma çerçevesinde 6.200 mal çeşidi gümrüksüz veya düşük gümrük tarifeleri ile Avrupa Birliği'ne ihraç edilebilmektedir. Özellikle, GSP + kapsamındaki mallar, AB'ye ihraç edilen malların tarife sınıflandırılmasında %66'sını oluşturmaktadır. Bunlar tarım ve balıkçılık ürünleri, gıda ürünleri, tütün ürünleri; çimento ürünleri; kimyasal ürünler, plastik, ham deri ve deri, tekstil (ipek, yün, pamuk ve diğer bitkisel tekstil lifleri, sentetik lifler dahil), giysi, ayakkabı, taş ürünler, cam ve cam ürünler vb ürünlerdir.

- **İç Vergiler:** Vergi politikasını K.C. Ekonomi Bakanlığı belirler. K.C.Hükümetine bağlı Vergi Hizmeti, vergi mevzuatının yerine getirilmesi, vergilerin zamanında tam ödenmesini kontrol eder. K.C. Sosyal Fonu'na aktarılması gereken sosyal fon kesintileri, şirketler tarafından zorunlu ödenen ödemeler arasına girmekte olup, K.C. Devlet Sosyal Sigorta Kanunu çerçevesinde düzenlenmektedir.

Vergilendirme için, şirketler yerli ve yabancı tüzel kişiler olarak bölünmüştür. Yerel şirket, Kırgız Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak kurulmuş şirketler anlamına gelmektedir. Yabancı şirketler, yabancı devlet veya uluslararası kurumların mevzuatları çerçevesinde kurulmuş bir şirket, vakıf, kurum veya başka bir kuruluş anlamına gelmektedir. Yabancı şirketler de, Kırgızistan'da bulunan daimi temsilciliği aracılığıyla faaliyet gösteren yabancı şirket ve Kırgızistan'da daimi temsilciliğine bağlı olmayan yabancı şirket olarak ikiye ayrılmaktadır. Kırgızistan'da daimi temsilciliği aracılığıyla faaliyet gösteren yabancı şirket, yerel şirketler için uygulanan benzer haklarda vergi mükellefi olmaktadır. Daimi temsilcilik, yabancı bir şirketin ekonomik faaliyetlerinin kısmen veya tamamen yürütüldüğü sabit bir iş yeri anlamına gelmektedir.

- **Kurumlar Vergisi:**

Vergi mükellefi: yerli kuruluşlar ve Kırgızistan'da daimi temsilciliği aracılığıyla faaliyet gösteren yabancı kuruluşlar, özel girişimciler, Kırgızistan'da daimi temsilciliğine bağlı olmayan yabancı şirketlere gelir ödeyen gerçek ve tüzel kişiler.

Vergi tarhi: yerli kuruluşlar ve Kırgızistan'da daimi temsilciliği aracılığıyla faaliyet gösteren yabancı kuruluşlar, özel girişimciler, Kırgızistan'da daimi temsilciliğine bağlı olmayan yabancı şirketlere gelir ödeyen vergi mükelleflerinin yaptıkları ekonomik faaliyetlerinin sonucunda elde edilen gelir.

Vergi matrahı: vergi mükelleflerinin toplam yıllık geliri ile vergi dönemi için hesaplanan vergi kanunu uyarınca düşülebilecek giderler arasındaki fark olarak hesaplanır. Bununla birlikte, küçük ve orta ölçekli işletmeler, kurumlar vergisi için vergi matrahını basitleştirilmiş düzene göre belirleme hakkına sahiptir. Kırgızistan'da daimi temsilciliği bulunmayan yabancı şirketlerin Kırgızistan'da elde ettikleri gelirler üzerinden alınan kurumlar vergisinin matrahı giderler düşürülmeden hesaplanır. Toplam yıllık gelir, muhasebeye ilişkin Kırgız Cumhuriyeti mevzuatı gereğince belirlenen kurallara tanımlanan gelirlerin hepsini içermektedir.

Vergi Oranı: Altın cevheri, altın konsantresi, altın alaşımı ve rafine edilmiş altın çıkarımı ve satışı yapan vergi mükellefine kurumlar vergisi oranı % 0 olarak belirlenmiştir. Vergi Kanunu tarafından belirlenen talepleri karşılıyorsa yerel kurum veya şirketin, sadece yeni ekipman kullanarak Kırgız Cumhuriyeti topraklarında malların işlenmesi sonucu elde edilen malların üretimi ve satışı da dahil olmak üzere, kendi ürettiği malların üretimi ve satışı ile ilgili belirli faaliyet alanlarında uygulamadan elde ettiği kâr 5 yıl süreyle % 0 oranında kurumlar vergisine tabi olabilir. Vergi

Kanunu gereğince (madencilik, özel tüketim vergisine tabi mal üreten işletmeler hariç) muafiyetli vergilendirmeye tabi sanayi faaliyetleri yapan işletmelere 5 yıl süre ile % 0 oranında kurumlar vergisi uygulanır ve 10 yıla kadar süre uzatımı yapılabilir. Leasing işlemleri yapan şirketler için kurumlar vergisi %5 oranında belirlenmiştir. Kredi birlikleri, yardım kurumları, tarımsal ürün üreticileri, tarım alanında ticari-lojistik merkezleri, özel mülkiyete tabi genel eğitim kurumları v.b kurumlar, kurumlar vergisinden muaftır. Diğer tüm vergi mükelleflerine % 10 oranında kurumlar vergisi uygulanmaktadır.

• **Gelir Vergisi:**

Vergi mükellefi: Kırgız Cumhuriyeti vatandaşları, Kırgız Cumhuriyeti vatandaşı olmayan yerleşik gerçek kişiler, Kırgız Cumhuriyeti vatandaşı olmayan Kırgızistan'daki kaynaktan gelir elde eden yerleşik olmayan gerçek kişiler, Kırgız Cumhuriyeti'ndeki kaynaklardan gelir elde eden yabancı gerçek kişilere ödeme yapan gerçek ve tüzel kişiler.

Vergi tarhi: Girişimcilik faaliyetleri hariç Kırgız Cumhuriyeti'nde yapılan ekonomik faaliyetler sonucunda elde edilen gelir.

Vergi matrahı: Vergi mükellefinin vergi dönemi için elde ettiği toplam yıllık gelir ile Kırgız Cumhuriyeti vergi mevzuatı gereğince öngörülen giderler arasındaki fark olarak hesaplanır, ancak her halükarda belirli bir vergi dönemi için Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti tarafından belirlenen ve Kırgız Cumhuriyeti Parlamentosunun ilgili komitesi tarafından onaylanan asgari gelir tutarından az olmaması kaydıyla.

Vergi oranı: Gelir vergisi oranı% 10'dur.

• **Katma Değer Vergisi :**

• Vergi Mükellefleri: Vergilendirmeye tabi kuruluşlar ve / veya vergilendirmeye tabi ithalat yapan kuruluşlardır. K.C. Vergi Kanunu gereğince, KDV mükellefi olarak vergi dairesine kaydını yaptıran kurumdur. Ekonomik faaliyet yapan bir işletmenin, üst üste 12 ay veya üst üste 12 aydan daha kısa bir süre Kırgız Cumhuriyeti topraklarında vergiye tabi mal, iş ve hizmet tedariklerini yapmışsa ve toplam değeri 8 milyon somu (114,6 bin Dolar) aşmışsa KDV mükellefi olarak kayıt yaptırması zorundadır. KDV mükellefi olarak kayıt etme zorunluğu olmayan işletmeler, gönüllü olarak KDV mükellefi olarak kaydını yaptırabilir.

Vergi matrahı: vergiye tabi tedarikler ve ithalatlar.

Vergi Oranı: % 0 oranında KDV'ye tabi mal ve hizmet tedariki hariç diğer tüm mal ve hizmet tedarikine %12 oranında KDV oranı uygulanır. Aşağıdaki tedarikler için %0 oranında KDV uygulanmaktadır:

- Metal içeren cevherler, konsantreler, alaşımlar ve rafine metallerin ihracatı hariç tüm ürünlerin ihracatı
- Demiryolu taşımacılığı haricinde uluslararası yolcu, bagaj ve kargo taşımacılığı
- Demiryolu uluslararası taşımacılığa ilişkin hizmetler hariç, uçak transit uçuşlarının ve uluslararası taşımacılık ile ilgili diğer hizmetler
- Halka içme suyu sağlayan ve tarım arazilerinin sulanmasında yer alan pompa istasyonlarının güç kaynağı ile ilgili hizmetler.

KDV'ye tabi ithalat: KDV'ye tabi ithalat, KDV'den muaf edilmiş malların ithalatı hariç, Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük mevzuatı ve/veya Kırgız Cumhuriyeti gümrük mevzuatları gereğince, "serbest dolaşıma giriş" gümrük rejminde, ayrıca AEB'e üye diğer ülkelerden, Kırgızistan'da yer alan serbest depo ve serbest ekonomik bölgelerden Kırgız Cumhuriyeti'ne yapılan malın girişi anlamına gelmektedir. KDV'ye tabi malın ithalatı için %12 oranında vergi uygulanmaktadır. Dolayısıyla, işletme KDV mükellefi olarak kayıtlı ise, hem vergilendirmeye tabi mal tedariği hem de vergilendirmeye tabi mal ithalatı üzerinden KDV öder. Eğer işletme KDV mükellefi olarak kayıtlı değil ya da kayıtlı olmaması gerekiyorsa, vergilendirmeye tabi mal ithalatı üzerinden KDV öder.

• **Arazi Vergisi:**

Vergi mükellefi: Arazinin kullanım hakkı ilgili belgeler ile ispatlanmış arazi kullanım hakkına sahip veya arazi sahibi olarak tanınan kişilerdir.

Vergi tarhi: Arazi verisine tabi arazinin mülkiyet hakkı, tarımsal arazinin geçici süre ile edinilmesi ve kullanım hakkı.

Vergi matrahı: Arazinin yüz ölçümü.

Vergi oranı: Arazinin konumuna ve kullanım amacına göre Kırgız Cumhuriyeti Vergi Kanunu'nda belirlenir.

Serbest Ekonomi Bölgeleri Vergi Sistemi: Serbest Ekonomik Bölgelerinde ÖTV'ye tabi mal üretimi ve satışını yapan şirketler hariç, Kırgız Cumhuriyeti Serbest Ekonomi Bölgeleri'nde mal ve hizmet üretim ve satışını yapan şirketlere yönelik uygulanan sistemdir. Sadece SEB'de kayıt edilmiş şirket SEB şirketi olarak kabul edilir. SEB şirketleri, SEB'deki faaliyetlere ilişkin gelir kaynağından kesilmesi ve ödenmesi gereken diğer vergi ve gelir vergisi hariç tüm vergilerden muaftır. Bahse konu vergi muafiyeti karşılığında SEB şirketleri SEB Genel Müdürlüğü'ne gelirin %2 oranına kadar ödeme yapar.

Yüksek Bilişim Teknoloji Bölgelerinde Vergi Sistemi: Bu rejim, Yüksek Bilişim Teknolojileri Hakkında K.C. Mevzuatları gereğince belirlenen taleplere uygun olarak ekonomik faaliyetlerde bulunan yüksek bilişim teknolojileri parkının kayıtlı şirketlerine yönelik uygulanır. Yüksek Bilişim Teknolojileri Parkının şirketleri, kurumlar vergisi, KDV, satış vergisinden Yüksek Bilişim Teknolojileri Hakkında K.C. Mevzuatları gereğince belirlenen süre kadar muaftır, söz konusu şirketlerde çalışanlardan %5 oranında gelir vergisi alınır. Yüksek Teknoloji Parkı Müdürlüğü'nün faaliyetlerinin finansmanı, Parka kayıtlı şirketlerin gelirlerinin %1'i kadar kesintilerle gerçekleştirilir.

4.3.2. Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Avrasya Gümrük Birliği'nin kurulmasından sonra, bu ülkeler teknik düzenleme için ortak ilkeler ve kurallar anlaşması imzalanmış ve tek bir teknik düzenleme sistemi ortaya çıkmıştır. AEB sınırları içinde teknik düzenlemeler, belirli bir ürünün üretim, satış, depolama, nakliye ve imha süreçlerini düzenleyen düzenlemeler ve standartları içerir. Sertifika sisteminin ana görevi, Avrasya Gümrük Birliği Ülkeleri içinde dolaşıma giren ürünlerin kalitesini ve güvenliğini kontrol etmektir. Ürünlerin mevcut standartların gerekliliklerine uygunluğunu, onaylama ihtiyacı yasa düzeyinde korunmaktadır. Teknik yönetmeliklere göre yabancı üreticinin Gümrük Birliği içinde mutlaka bir yetkili temsilcisi olmalıdır. Ayrıca, Avrasya Uygunluk İşareti (EAC) sertifikasında/beyannamesinde üreticinin adı ile üreticinin temsilcisinin adına yer verilmektedir. EAC sertifikası ve deklarasyon bir ila beş yıl süreyle verilir. Uygunluk onayı, ürünlerin yasal ve tüketici karakteristikleri gereksinimlerine uygun olduğunu onaylamak için tasarlanmıştır. Uygunluk beyanı ve uygunluk

sertifikası, eşit hukuki güce sahip olup tüm Kırgızistan'da geçerlidir. Herhangi bir ürün için ne tür sertifikanın düzenlenmesi gerektiğini öğrenmek için AEB Gümrük Birliği teknik mevzuatı ile, Kırgızistan'da zorunlu sertifikalanmaya tabi olan ürün listesinin, Kırgızistan'da uygunluk beyanına tabi olan ürün listesinin veya devlet kaydına tabi olan ürün listesinin incelenmesi gerekmektedir. Ürün sertifikalandırması farklı süreçleri olan gönüllü ve zorunlu sertifikalandırma olmak üzere iki temel sistemden oluşmaktadır. Kalite sertifikası olarak ta bilinen Gümrük Birliği uygunluk sertifikasının uygulamasının ana amacı, ürünlerin Avrasya Gümrük Birliğinin çeşitli ürünlere yönelik ürün güvenliğine ilişkin teknik düzenlemelere uygun olmasını sağlamaktır. Ürünün kalite sertifikası, onaylanmış teknik kurallara göre düzenlenmektedir. Günümüzde, Gümrük Birliğinde her pazar oyuncusu, ürettiği veya satılan ürünün ilgili listede bulunması durumunda, sertifika alması zorunludur. Gümrük Birliği uygunluk sertifikası ürünün sertifikalandırmaya tabi olan ortak ürün listesinde bulunması durumunda ürünün teknik düzenlemelere uygun olduğunu onaylayan sertifikalandırma sürecinden geçmesi ve Gümrük Birliğine üye olan ülkelerde ürünün taşınmasında kolaylık gibi bir dizi avantaj sağlayan uygunluk sertifikası alınması gerekmektedir. Avrasya Uygunluk İşareti (EAC) Sertifikası -Gümrük Birliği Uygunluk Sertifikası, ürünün Gümrük Birliğine giriş izni alabilmesi için gerekmede ve ürünün teknik düzenlemelerde yer alan normlara uygun olduğunu göstermektedir. Bu belge, Avrasya Gümrük Birliğine üye olan tüm ülkelerle engelsiz ve en uygun koşullarla ticaret yapma imkanı sağlamaktadır. Gümrük Birliği uygunluk sertifikası, hem Gümrük Birliğine üye ülkelerde üretilmiş ürünler için hem de yabancı üreticilerin ürünleri için düzenlenebilmektedir. Gümrük Birliğine üye olan ülkelerde ve yabancı ülkelerde üretilmiş ürünlere karşı uygulanan koşullar ve sertifika süreçleri aynıdır. EAC Sertifikası -Gümrük Birliği sertifikasının avantajı Gümrük Birliğine üye olan tüm ülkelerde (Kazakistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Belarus ve Ermenistan) geçerli olmasıdır.

4.3.3. Teknik Engeller

Kırgızistan'ın pazar giriş uygulamaları, Orta Asya Bölgesinde en serbest uygulamalar olarak kabul edilmektedir. Bugüne kadar, ülke uygulamalarının Türk ihracatçıları açısından teknik engel yaratmadığı düşünülmektedir. Diğer taraftan Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olması Birliğ'e üye ülkelerinin ihracatçıları için piyasa avantajlarını arttırmaktadır. Birlik içinde akredite edilmiş makamlar tarafından verilen belgelerin diğer AEB üyesi makamları tarafından doğrudan kabul edilmesi bu ülkelerin ihracatçıları için hem zaman hem maliyet açısından avantaj sağlamaktadır. Standartlar ve teknik düzenlemeler alanında karşılık belgelerin tanınması hukuksal altyapının yaratılmasına olanak sağlayacaktır. Bu çerçevede, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Uygunluk Değerlendirmesi, Akreditasyon ve Metroloji Alanlarında İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır.

5. PAZAR DURUMU

5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yönleri İle Fırsatlar ve Tehditler

Güçlü Yanları

- ♣ Stratejik konumu. (Avrasya Gümrük Birliği'ne üye olması ve Çin, Kazakistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu gibi ülkelere komşu olması sebebiyle ekonomik iş birliklerindeki potansiyeli)
- ♣ Tarım ve madencilik sektörlerinin yanında inşaat, enerji ve ulaştırma gibi hizmet sektörü alanlarında da sağlıklı bir büyüme kaydediyor olması.
- ♣ Liberal ekonomisi ve ılımlı yaklaşımı

Zayıf Yönleri

- ♣ Ulaşım hizmetlerin yeterli gelişmemesi
- ♣ Yapısal darboğazları (elverişli kara yollarının eksikliği, mevcut olan ihracat için uygun altyapı ve demiryollarının kalitesizliği vb)
- ♣ Sermaye birikimi yetersizliği

Fırsatlar

- ♣ Yatırım olanaklarının çeşitliliği ve insan kaynaklarının yeterliliğidir.
- ♣ Ülkede yatırım yapılabilecek turizm, haberleşme, enerji ve sanayi sektörü gibi avantajlı sektörlerin varlığı
- ♣ Türkiye ile tarihi ve kültürel bağlarının olması
- ♣ Diğer Orta Asya ülkelerine göre daha liberal bir piyasaya sahip olması ve dış piyasaya olan açıklığının getirdiği ticari olanaklar.

Tehditler

- ♣ Yatırımların yetersizliği
- ♣ Devlet desteğinin yetersizliği
- ♣ Ekonomik reform sürecinin yavaşlığı, ülke yetkililerinin bu konudaki bilgi eksikliği ve yaygın olan yolsuzluk, piyasa ekonomisi için üretim birimlerinin yapılandırılmasındaki gecikme

5.2. Dağıtım Kanalları

Bağımsızlık sonrasında Sovyetler döneminde kurulmuş bulunan dağıtım ağları tamamen çökmüş olup, özel sektör bu alandaki boşluğu esas itibariyle gayri resmi ve küçük ölçeklerdeki girişimlerle doldurmaya çalışmaktadır. Türkiye'den ihraç edilen mallar yine Türkiye merkezli veya Kırgızistan'da Türk sermayesiyle kurulmuş distribütörler yoluyla Kırgız pazarına girmektedir. Kırgızistan'da yabancı yatırımların %80'i Bışkek ve çevresinde yapılmaktadır. Yabancı yatırımların çoğunluğu ürünleri için yeterli pazar büyüklüğü olmadığı için Bışkent ve çevresi ile sınırlı kalmaktadır. İthal malların büyük kısmı Bışkek pazarı için Kazakistan'dan karayolu ile temin edilmektedir. Oş bölgesinde satılan mallar Özbekistan'dan ithal edilmektedir. Diğer ürünler Çin'den gelmektedir. Ürünlerin dağıtımının yapıldığı karayollarının kalitesi standartların altındadır. Ancak yapımı uzun zamandır ertelenen, Güney Kazakistan ile Issık Göl bölgesini bağlayacak olan otoyol Kazakistan bağlantısını geliştirecektir. Çin ile bağlantı sağlayan karayollarının ıslahında da gelişme yaşanmaktadır.

5.3. Tüketici Tercihleri

Özellikle son yıllarda giyim konusunda tüketim artışının miktarı, ülkeye, Çin, Türkiye, Rusya, Avrupa Ülkeleri ve diğer ülkelerden gelen ithal giyim eşyalarının hacmini genişletmiştir. Bunun yanı sıra, giyim konusunda ülkedeki en büyük ticari merkez olan Dordoy Pazarın yanı sıra, başkent Bışkek'in merkezinde de çok sayıda alışveriş merkezi ve giyim eşyaları satan butikler bulunmaktadır. Ayrıca şehir içerisine yayılan irili ufaklı pazarlarda, giyim eşyası satan çok sayıda küçük dükkân faaliyet göstermektedir. 2015 yılına kadar halkın büyük bölümü temel ihtiyaçlara harcama yapmak ve ürünün fiyatların ucuzluğuna bakması daha yaygındı. Ancak halkın gelir düzeyi arttıkça artık alıcı ürünlerin kalitesi ve AVM veya kapalı marketlerde alışveriş yapma ön plana çıkmaktadır. Ancak ekmek veya süt gibi günlük satın alınan gıda maddeleri hala geleneksel bakkallardan, et ve meyve sebze ise açık hava pazarlarından temin edilmektedir. Marka bilincinin Kırgızistan'ın yurtdışında eğitim almış veya çalışmış vatandaşlar aracılığıyla hızla gelişmekte olduğu gözlemlenmektedir.

Kırgızistan’da tüketici tercihlerinde bölgesel farklılıklar da bulunabilmektedir. Örneğin kırsal bölgedeki tüketicilerin ürün alırken tercih fiyata dayalı olurken, Bişkek’teki tüketiciler açısından marka prestiji ile birlikte fayda maliyet analizi yapan tüketici bilinci yüksek alıcıların da yaygın olduğu görülmektedir. Kırgızistan’da tüketiciler yeniliklere karşı açıktır. Bu kapsamda, pazarın gelişime açık olması ve tüketicilerin yeni ürünlere açık fikirli olarak yaklaşımları tanıtım faaliyetlerinin önemini arttırmaktadır. Kırgızistan’da gıda alanında tüketici tercihleri ülkemizden farklılık arz edebilmektedir. Bu alanda en belirgin örnek ülkemizde özellikle kahvaltılarda yoğun biçimde tüketilmekte olan peynir ve zeytinin Kırgızistan’da yeterince tanınmıyor olmasıdır.

5.4.Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Avrasya Uygunluk İşareti (EAC), ürünlerin Avrasya Gümrük Birliği’nin tüm teknik düzenlemelerine uygun olduğunu gösteren işarettir. Bu işareti taşıyan ürünler, tüm uygunluk değerlendirme prosedürlerini geçmiştir ve ilgili teknik düzenlemelerin gereksinimlerini karşılar. Gümrük Birliği teknik düzenlemeleri uyarınca zorunlu belgelendirme prosedürünü geçen ürünler EAC İşareti ile etiketlenir, Avrasya Ekonomik Komisyonu Kurulu tarafından onaylanan EAC uygunluk işareti ile işaretlenmiştir. Bu işaret, tüketici için bilgi ile birlikte ürün etiketine uygulanır.

5.5. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

Kırgızistan Devleti DTÖ’ye üye olması hasebiyle fikri mülkiyet haklarını korumak durumundadır. Ayrıca 2002 yılında konuya ilişkin diğer anlaşmalara da taraf olmuştur. Ancak ülkede konu hakkında kat edilmesi gereken mesafe olduğu söylenebilir.

Kırgız Cumhuriyeti fikri mülkiyet hakları korumasının hukuki esaslarını, Kırgız Cumhuriyeti mevzuatları ve Kırgızistan’ın üye olduğu uluslararası anlaşmalar oluşturmaktadır. Kırgızistan fikri mülkiyet alanında birçok uluslararası anlaşmanın üyesidir. Ayrıca 1998 yılında Kırgızistan DTÖ üyesi olmuştur. Ülkenin fikri mülkiyete ilişkin mevzuatları DTÖ Kapsamında Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Anlaşması gereğince talepler dikkatte alınarak hazırlanmıştır.

Ticari markaların tescil başvurusu, Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti (Kırgızpatent) Hükümeti uyarınca Fikri Mülkiyet ve İnovasyon Devlet Servisi tarafından kabul edilmektedir. Başvurmak için bir başvuru formunu doldurulması (formun aslını) ve ücretinin ödenmesi gerekir. Başvurunun incelenmesi Kırgızpatent tarafından yapılır ve iddia edilen ismin ön incelemesini ve incelenmesini içerir. Bir ticari markanın tescili, Kırgızpatent’e başvurunun yapıldığı tarihten itibaren 10 yıl geçerlidir.

Sınai mülkiyetin yasal korunması (icatlar, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, şirket isimleri, ticari markalar, hizmet markaları ve menşei ünvanları) kayıt esasına göre sağlanır. İcat, faydalı model ve endüstriyel tasarım hakkı, belge sahibinin bu sınai mülkiyet nesnelerine yönelik önceliğini, yazarlığını ve münhasır hakkını belgeleyen bir patent ile korunmaktadır. Kırgız Cumhuriyeti Patent Kanunu uyarınca, bir icadın patentleme sürecinde yasal olarak önemli işlemlerin yapılması için patent ücretleri ödenmektedir.

5.6. İş Adamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Kırgızistan Türk Cumhuriyetleri içinde Sovyetler Birliği dönemindeki Sosyalist ekonomiden liberal ekonomiye en hızlı geçen, bu dönüşümün yasal altyapısına en çabuk uyum sağlayan ülkedir.

Eğitimli insan gücü bakımından dünyanın çeşitli ülkelerinde üniversite bitiren genç dinamik, arayış içinde olan eğitimli kesim, okudukları ülkelerdeki görgü ve bilgilerini ülkelerinde uygulama gayreti içinde çaba göstermektedirler. Yurt dışında üniversite bitiren Kırgızlar içinde Türkiye’de üniversite bitirenlerin veya master, doktora yapanların oranı diğer ülkelerde okuyan Kırgızların neredeyse tamamına yakındır. Bu itibarla, Kırgızlarda Türkiye ile iş yapma (ticaret ve yatırım ortaklığı) düşüncesi çok yaygındır. Tarihsel ve kültürel bağlarımızın yakınlığından kaynaklanan Türkiye-Kırgızistan iş yapma potansiyelini yeterince kullanabildiğimizi söylemek mümkün değildir. Türk-Kırgız ticaret veya ortaklıklarında yazılı sözleşmeler yerine, verilen sözlerle işe başlama, tutulamayacak sözler vererek işe başlayanların kısa sürede anlaşmazlığa düştükleri ve bu anlaşmazlıkların çözümü için ellerinde yazılı döküman olmaması nedeniyle haklıyı ve haksızı ayırt etme güçlüğü yaygın olarak yaşanmaktadır. Bu itibarla, ticaret ve yatırım ortaklığı yapacak olanlar mutlaka yazılı sözleşmelerle işe başlamalı bu konuda avukat ve muhasebe yardımı almaları faydalı olacaktır.

Finans sektörü yeni gelişmekte olan Kırgızistan’da artık AVM, market, kafe ve lokanta, internet alış-verişlerinde banka kartı kullanımı özellikle de şehirlerde yaygınlaşmaktadır. Kredi kartı, çek kullanımı ödeme kartı (bank-kart) kullanımı kadar yaygın değildir.

Kırgızistan Cumhuriyeti mevzuatına göre yabancı vatandaşların veya vatansız kişilerin Kırgızistan’a girişleri ve Kırgızistan’da kalışları vize, geçici veya daimi ikamet iznine göre yapılır.

Tüm vize kategorileri için ilk başvurular Kırgızistan Cumhuriyeti diplomatik misyon ve konsolosluklarında yapılmaktadır. Bazı ülke vatandaşlarına basitleştirilmiş bir vize rejimi uygulanmaktadır. Bu ülke vatandaşlarının özel başvuruları gereğince, Kırgızistan Cumhuriyeti yurt dışı diplomatik temsilcilik ve konsolosluk şubeleri, devlet sınır kapılarında bulunan K.C. Dışişleri Bakanlığı’na bağlı Vize ofisleri veya ve Kırgızistan’da bulunan konsolosluk dairesine başvuru yaparak 90 gün süre kadar Kırgızistan’a giriş-çıkış vizesini alma hakları vardır.

Kırgızistan Cumhuriyeti mevzuatına göre ve Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından imzalanan uluslararası anlaşmalara dayanarak uygulanmaktadır. Türkiye dahil bazı ülke vatandaşları Kırgızistan’a 60- 90 güne kadar vizesiz girebilmektedir.

Kırgızistan’da geçici ya da daimi ikamet eden yabancı uyruklu vatandaşlara veya vatansız kişilere oturma izni verilir ve ülkede bulunma, vizesiz giriş ve çıkış yapma hakkını kazandırır. Kırgızistan Cumhuriyeti mevzuatına göre Kırgızistan’da en az 6 ay ikamet eden yabancı uyruklu vatandaşlar ya da vatansız kişiler oturma izni almak için Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Devlet Kayıt Hizmetine bağlı Nüfus Kayıt Departmanına başvuru yapabilir.

Geçici oturma izni aşağıda belirtilen yabancı uyruklu vatandaşlara veya vatansız kişilere verilir:

- ✓ Kırgızistan Cumhuriyetinde çalışma amacıyla kalanlar;
- ✓ Eğitim amaçlı kalanlara verilir. Başvuru eğitim kurumunun ve K.C. Milli Eğitim Bakanlığının talebi üzerine yapılır;
- ✓ Kırgızistan Cumhuriyetine yatırım yapmak için gelen yabancılara verilir. Geçici oturma izni yabancı uyruklu vatandaşlara veya vatansız kişilere bir yıl süreyle verilir toplam süresi beş yılı geçmeyecek şekilde her defasında en fazla bir yıllık sürelerle uzatılabilir. Geçici oturma izni

başvuruları en fazla bir ay içerisinde değerlendirilir. Geçici oturma izni Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Devlet Kayıt Hizmetine bağlı Nüfus Kayıt Departmanı tarafından verilmektedir.

Daimi oturma izni ise;

1. Kırgızistan Cumhuriyeti mevzuatı çerçevesinde Kırgızistan'da daimi ikamet için izin verilen kişilere ve Kırgızistan Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkan ve ülkeye dönüş yapmış olan kişilere daimi oturma izni verilir;
2. Kırgızistan Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmeyen Kırgızistan'da sürekli ikamet eden kişilere ya da Kırgızistan Cumhuriyeti Kanuna uygun olarak vatandaşlıktan çıkan kişilere verilir;
3. Yabancı uyruklu vatandaşlara ya da Kırgızistan'da sürekli ikamet eden vatansız kişilere 18 yaşına geldiklerinde verilmektedir. Daimi oturma izni yabancı uyruklu vatandaşlara pasaportların geçerlilik sürelerini aşmamak kaydıyla 5 yıl süre ile verilmektedir. 45 yaşını doldurmuş yabancı uyruklu vatandaşlara daimi oturma izni pasaportlarının geçerlilik süreleri boyunca verilir. Vatansız durumda olan kişilere daimi oturma izni 5 yıl süre ile verilir, 45 yaşına geldiklerinde ise süresiz olarak verilmektedir. Daimi oturma izni başvuruları bir yıl içerisinde değerlendirilir. Daimi oturma izni Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Devlet Kayıt Hizmetine bağlı Nüfus Kayıt Departmanı tarafından verilmektedir.

5.7. Yatırım Ortamı

Yatırımlar, Kırgız Cumhuriyeti ekonomisinin gelişimi açısından temel bir unsur olduğundan, ülkenin yatırım mevzuatı oldukça liberal ve yatırımcı dostu bir yapıya sahiptir.

Kırgız Cumhuriyeti'nde Anayasa, en üst ve bağlayıcı hukuk normudur; diğer tüm kanunlar Anayasa'ya uygun olmak zorundadır. Yatırımları doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen başlıca mevzuat şunlardır:

- Lisanslama Kanunu
- Anonim Şirketler Kanunu
- Madencilik Kanunu
- Kırgız Cumhuriyeti Serbest Ekonomik Bölgeler Kanunu
- Vergi Kanunu
- Arazi Kanunu
- Gümrük Kanunu
- Medeni Kanun
- Kamu-Özel İş Birliği (PPP) Kanunu

Bununla birlikte, temel ve çerçeve düzenleme "Yatırımlar Kanunu" dur.

Yabancı Yatırımcılara Ulusal Muamele İlkesi

Kırgız Cumhuriyeti mevzuatına göre, yabancı yatırımcılar yerli gerçek ve tüzel kişilerle eşit muamele görür. Mevzuat; yabancı yatırımcılar için geniş kapsamlı haklar ve güvenceler sağlamaktadır. Bunlar arasında:

- Yatırımların, mülkiyetin ve bilginin ülke dışına çıkarılması ve geri dönüşü
- Kamulaştırmaya karşı koruma ve zararların tazmini
- Gelirlerin serbestçe kullanımı
- Döviz ve para transferlerinde serbestlik gibi temel güvenceler yer almaktadır.

İkili Yatırımların Korunması Anlaşmaları

Kırgız Cumhuriyeti, yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin çok sayıda ikili anlaşma imzalamıştır.

Ayrıca, Çek Cumhuriyeti ve Hollanda ile yatırımların karşılıklı desteklenmesi, teşviki ve korunmasına yönelik anlaşma taslakları Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti tarafından onaylanmıştır.

Yetkili Kurumlar

Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanlığı

Kırgız Cumhuriyeti'nin ulusal yatırım politikasının geliştirilmesinden sorumlu yetkili kurumudur.

Bakanlık;

- Makroekonomik, mali, vergi ve gümrük politikalarını oluşturur ve uygular
- Ekonomik kalkınma ve dış ticareti düzenler
- Yatırımların teşvik edilmesini sağlar
- Teknik düzenlemeler, girişimciliğin desteklenmesi ve
- Serbest Ekonomik Bölgelerin geliştirilmesine yönelik politikaları yürütür

Yatırımların Teşviki ve Korunması Ajansı

Ajansın temel görevleri şunlardır:

- Ulusal ekonomiye yatırım çekmek ve yatırımları teşvik etmek
- Mevcut ve potansiyel ihracatçıların ürünlerini dış pazarlara taşımalarına destek olmak
- Kamu-Özel İş Birliği (PPP) mekanizmalarının geliştirilmesini sağlamak

Yabancı Yatırımcılar İçin Devlet Garantileri

Kırgız Cumhuriyeti mevzuatı uyarınca yabancı yatırımcılara aşağıdaki garantiler sağlanmaktadır:

- Yerli ve yabancı yatırımcılar arasında eşit yatırım hakları
- Devletin yatırımcıların ticari kararlarına müdahale etmemesi
- İhlal edilen yatırımcı haklarının korunması ve iadesi
- Yatırım gelirlerinin, kârların, mülkün ve bilginin serbestçe yurt dışına çıkarılması
- Kamulaştırmaya karşı koruma (yalnızca kamu yararı hâlinde ve adil tazminat ödenerek mümkündür)
- Yatırım gelirlerinin serbestçe kullanılması
- Mevzuatla yasaklanmamış her alanda yatırım yapma özgürlüğü (lisansa tabi faaliyetler dâhil)
- Döviz işlemlerinde serbestlik ve para transferi özgürlüğü
- Kamuya açık bilgilere serbest erişim
- Şirket kurma, şube ve temsilcilik açma, hisse ve menkul kıymet edinme
- Özelleştirmelere katılma
- Yerli ve yabancı personel istihdam etme
- Fikri mülkiyet haklarının tanınması ve korunması

Vergisel ve Hukuki İstikrar (Stabilizasyon) Garantisi

Yatırımlar Kanunu, vergi mevzuatı veya vergi dışı ödemelere ilişkin düzenlemelerde değişiklik yapılması hâlinde;

- Yatırımcılar, stabilizasyon anlaşmasının imzalandığı tarihten itibaren 10 yıl süreyle, kendileri için daha avantajlı olan koşulları seçme hakkına sahiptir
- Bu hak, KDV dâhil vergiler için geçerlidir

- Dolaylı vergiler ve vergi dışı ödemeler (kamu hizmet bedelleri hariç) kapsam dışındadır
- Uygulama usul ve esasları Kırgız Cumhuriyeti mevzuatıyla belirlenir

Hükümet ile Yatırım Anlaşmaları

Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti, öncelikli ekonomik ve sosyal sektörlerde yer alan büyük ölçekli projeler için yatırımcılarla yatırım anlaşmaları imzalayabilir.

Bu anlaşmalar;

- Yatırım tutarının 50 milyon ABD dolarını aşması,
- Yatırımcının uluslararası itibara sahip olması,
- Benzer sektörlerde başarıyla tamamlanmış projelerde deneyim sahibi olması şartlarıyla, doğrudan müzakereler yoluyla yapılabilmektedir.

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü

Yatırım uyuşmazlıkları öncelikle taraflar arasında müzakereler yoluyla çözülmeye çalışılır.

- İlk yazılı başvurudan itibaren 3 ay içinde uzlaşma sağlanamazsa, uyuşmazlıklar Kırgız Cumhuriyeti mahkemelerinde görülür
- Ancak taraflardan herhangi biri, aşağıdaki yollardan birini talep edebilir:

Uluslararası Tahkim Seçenekleri:

- ICSID (Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi)
- UNCITRAL kurallarına göre uluslararası veya özel tahkim

Ayrıca, Kırgız Cumhuriyeti'nin imzaladığı bazı ikili yatırım anlaşmaları, yabancı yatırımcılara doğrudan uluslararası tahkime başvurma hakkı tanımaktadır.

Yatırımcı koruması

Kırgızistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına bağlı Ulusal Yatırım Ajansı, yatırımcı haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasına, yatırımcı şikayetlerinin değerlendirilmesine ve yatırım faaliyetlerinin uygulanması sırasında devlet organları veya yerel yönetimlerle ortaya çıkan yatırım ihtilaflarının çözümüne yardımcı olan yetkili bir devlet organıdır.

Yatırımcı, mahkemeye başvurmadan önce devlet kurumlarının ve yerel yönetim organlarının eylemleri veya eylemsizlikleri hakkında Ulusal Ajansa şikayette bulunma hakkına sahiptir.

Ulusal Ajans, yatırımcı koruma mekanizması çerçevesinde şikayetleri ele alır ve destek sağlar:

- Şikayetlerde yer alan bilgileri analiz eder;
- Şikayet edilen kişilerle etkileşime girerek sorunları çözmeye çalışır;
- Şikayette bulunan yatırımcılarla görüşmeler yaparak, şikayetlerin gerektiği gibi ele alınmasını sağlar;
- Belgeleri incelerler, ilgili devlet kurumlarıyla iletişime geçerler ve ek bilgi toplarlar. Bir ihlal doğrulanırsa, Ajans yatırımcının haklarını geri kazandırmak için adımlar atar.

Ulusal Ajansın temel amacı, yatırımcıların sorunlarını mümkün olan en kısa sürede ve mahkemeye gitmeden çözmelerine, diyalog kurmalarına ve adil bir çözüm bulmalarına yardımcı olmaktır.